

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ ในทัศนะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษา เขตอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยและได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์
2. แนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของพระสงฆ์
3. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนะ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์

ความหมายของภาพลักษณ์

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับภาพลักษณ์ไว้ดังนี้

วิจิตร อาวะกุล (2534 : 149) กล่าวว่า ภาพลักษณ์ หมายถึง ภาพของสถาบัน หน่วยงาน บริษัท ห้างร้าน หรือ บุคคลที่เกิดความรู้สึกในจิตใจของคนเรารู้ว่าดี ไม่ดี ชอบ ไม่ชอบ เชื่อถือ ไม่เชื่อถือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ฯลฯ หรือ เฉย ๆ อยู่ตรงกลางไม่ดี ไม่เลว ถ้าความเห็นชอบของคนส่วนมากเป็นเช่นไร ภาพลักษณ์ของหน่วยงานก็จะเป็นอย่างนั้น ถ้าผลออกมาไม่ดี หรือปานกลาง ก็จะต้องรีบเร่งสร้างภาพลักษณ์ให้ดีขึ้น มิฉะนั้นหากภาพลักษณ์ตกต่ำลง จะพาให้การดำเนินงานของสถาบันนั้นล้มเหลวได้

วิรัช ลภีรัตนกุล (2535 : 37) กล่าวว่า ภาพลักษณ์ หมายถึง ภาพที่เกิดขึ้นในใจ (Mental picture) ของคนเรา อาจเป็นภาพที่มีต่อสิ่งมีชีวิตหรือสิ่งไม่มีชีวิตก็ได้ เช่น ภาพที่มีต่อบุคคล (Person) องค์กร (Organization) สถาบัน (Institution) ฯลฯ และภาพดังกล่าวนี้อาจเป็นภาพที่สิ่งเหล่านั้น กล่าวคือ บุคคล องค์กร สถาบัน ฯลฯ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งสร้างให้เกิดขึ้นแก่จิตใจ หรืออาจเป็นภาพที่เราเ็นึกสร้างเองได้

พรทิพย์ วรกิจ โภคาทร (2537 : 81) ได้กล่าวว่า ภาพลักษณ์ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจ บอกลคนที่เห็นหน่วยงานเป็นภาพในลักษณะที่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือหลายสิ่ง ที่เกี่ยวข้องพันกับหน่วยงานนั้น ทั้งที่ประจักษ์และไม่ประจักษ์

เสรี วงษ์มณฑา (2540 : 27-28) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ภาพลักษณ์ คือองค์ประกอบระหว่างข้อเท็จจริง กับการประเมินส่วนตัว เป็นภาพที่ฝังลึกในใจเปลี่ยนแปลงค่อนข้างยาก ซึ่งเกิดจากการรับรู้ของคนทั่วไป

นอกจากนี้อมรรตน์ ไพเมือง (2549 : 6) กล่าวว่า ภาพลักษณ์ หมายถึง ภาพที่เกิดจากความนึกคิด หรือคิดว่าเป็นเช่นนั้น

สรุปได้ว่า ภาพลักษณ์เป็นความประทับใจ เป็นภาพที่เกิดขึ้นในจิตใจ ที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต เปรียบเสมือนเป็นบุคลิกของบุคคลนั้นๆ หรือ ลักษณะของสิ่งนั้นๆ

ความสำคัญของภาพลักษณ์

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของภาพลักษณ์ไว้หลายท่าน ดังนี้

เคนเนท (Kenneth. 1961 : 7-9) ที่กล่าวว่า เมื่อภาพลักษณ์ที่มีอยู่แล้วได้รับการกระทบจากสิ่งที่ได้รับรู้เข้ามาใหม่ เกิดการกระทบต่อภาพลักษณ์อาจมีสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งในสามประการต่อไปนี้เกิดขึ้นได้ คือ

1. ภาพลักษณ์เกิดที่ยังคงเดิมไม่ถูกกระทบกระเทือนอย่างใด
2. ข้อมูลใหม่ที่ได้รับเข้ามามีทิศทางเดียวกับภาพลักษณ์เดิม จะสามารถเรียกร้องความสนใจ ทำให้เกิดการประเมินคุณค่าและอาจจะทำให้ภาพลักษณ์เดิมเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่จะสามารถให้คำอธิบายได้ชัดเจนขึ้น
3. ข้อมูลใหม่ในสารทำให้ภาพลักษณ์เดิมถูกเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง ในบางกรณี ที่บางครั้งอาจจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างที่ค้ำจุนภาพลักษณ์นั้นอย่าง เช่น คนเปลี่ยนศาสนา เพราะได้รับคำสอนใหม่เข้าใจโลกใหม่ มีทัศนคติใหม่ต่อโลก เป็นต้น

จิราภรณ์ สีขาว (2536 : 52) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาพลักษณ์ว่า ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นมากที่แต่ละหน่วยงานต้องรู้ว่าหน่วยงานของตนมีภาพลักษณ์อย่างไร โดยศึกษาจากความเห็นของคนส่วนมาก ถ้าความเห็นของคนส่วนมาก เป็นเช่นไร ภาพลักษณ์ของหน่วยงานก็จะเป็นเช่นนั้น ถ้าผลออกมาไม่ดีหรือปานกลางก็ต้องเร่งรีบสร้างภาพลักษณ์ให้ดีขึ้น มิฉะนั้นหากภาพลักษณ์ตกต่ำลงจะพาให้การดำเนินงานของสถาบันนั้นล้มเหลวได้

ประเวศ วะสี (2536 : 9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาพลักษณ์ว่า สรรพสิ่งทั้งหลายมีลักษณะ 2 ด้าน เป็นทวิลักษณ์ คือ ด้านบวกและลบ มีดีและไม่ดี คุณและโทษ เป็นเช่นนี้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นบ้านเมือง ผู้นำประเทศ องค์กร สถาบัน สังคม หรือแม้แต่บุคคลก็ตาม การที่สรรพสิ่งต่างๆ ถูกมองว่าดีหรือไม่ดีนั้น นั้นหมายถึงการมีภาพลักษณ์ของสรรพสิ่งต่างๆ เหล่านั้นกำกับมาแล้ว

นอกจากนี้ เสรี วงษ์มณฑา (2542 : 83) กล่าวถึงภาพลักษณ์มีความสำคัญดังนี้

1. ในด้านจิตวิทยา ภาพลักษณ์เปรียบประดุจหางเลื้อยกำหนดทิศทาง พฤติกรรมของปัจเจกชนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อยู่รอบตัว จะมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมเชิงบวก แต่หากเขามีภาพลักษณ์เชิงลบต่อสิ่งเหล่านั้น เขาก็จะมีแนวโน้มจะแสดงพฤติกรรมเชิงลบออกมาเช่นกัน และสิ่งสำคัญคือภาพลักษณ์นั้นก่อให้เกิดอคติ (Bias) ในการพิจารณาพฤติกรรมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เคยมีภาพลักษณ์มาก่อนหน้านี้ เพราะภาพลักษณ์เป็นเรื่องฝังใจยากที่จะแก้ไข ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่ค่อนข้างถาวร หากไม่มีข้อมูลเด่นชัดเข้าไปมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ ภาพลักษณ์ก็ไม่เปลี่ยนแปลง เพราะภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงยาก ถ้ามองว่าอะไรเป็นสิ่งดี ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นก็จะถูกมองว่าดีไปด้วย แม้แต่สิ่งที่ไม่ดีจะถูกมองว่าดี และถ้ามองว่าอะไรเป็นสิ่งไม่ดี ทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นก็ไม่ดีไปหมด แม้แต่สิ่งที่ดีก็อาจถูกมองด้วยความเคลือบแคลงสงสัย ไม่แน่ใจว่าดีจริงหรือไม่ เป็นต้น

2. ในด้านธุรกิจ ภาพลักษณ์ในด้านนี้ถือว่าเป็นคุณค่าเพิ่ม (Value added) ที่มีกับผลิตภัณฑ์และหน่วยงานซึ่งถือว่าเป็นผลประโยชน์เชิงจิตวิทยา ที่มีอยู่ในตัวสินค้าเป็นตัวที่ทำให้สินค้าหลายชนิดตั้งราคาได้สูงกว่าคุณภาพทางกายภาพ และนับวันยังมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ ฉะนั้นในเชิงธุรกิจในปัจจุบันภาพลักษณ์กลายเป็นเครื่องมือสร้างคุณค่าเพิ่ม

ภาพลักษณ์มีความสำคัญอย่างมากต่อองค์กรหรือสถาบันในสังคม ตลอดจนตัวบุคคล ทั้งที่เป็นหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจเอกชน หรือบุคคลที่มีอาชีพต่างๆ กันออกไปไม่ว่าจะเป็นหมอ พยาบาล ครู ทหาร ตำรวจ นักเรียน นักศึกษา และรวมไปถึง พระสงฆ์ในศาสนาพุทธ ฉะนั้นจึงเรียกได้ว่า ภาพลักษณ์คือสิ่งที่แสดงออกไปยังคนรอบข้าง และแต่ละคนจะมีการมองเห็นภาพลักษณ์ในสิ่งหนึ่ง ว่าเป็นแบบใดขึ้นอยู่กับหลายๆ ปัจจัยไม่ว่าจะเป็นปัจจัยภายใน ความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ตรง ประสบการณ์อ้อม และปัจจัยภายนอกสิ่งต่างๆ ที่กระตุ้นเรียกร้องความสนใจ หรือเรียกร้องความรู้สึกดีใจ และแม้ว่าภาพลักษณ์ที่รับรู้เดิมอยู่แล้วเป็นเช่นไรนั้น ถ้าหากได้รับภาพลักษณ์ใหม่ที่เข้ามากระทบต่อภาพลักษณ์เดิมๆ จะส่งผลให้ภาพลักษณ์เดิมเปลี่ยนแปลงไปได้

กล่าวสรุปภาพลักษณ์โดยรวมได้ดังนี้ ภาพลักษณ์เป็นแรงขับเคลื่อนภายในร่างกาย ส่งผ่านออกไปภายนอกร่างกายให้เป็นการกระทำ ภาพลักษณ์เป็นความคิดของคน กลุ่มคน ที่มีต่อสิ่งๆ หนึ่งหรือหลายๆ สิ่ง ทั้งเป็นสิ่งที่มิชู้ดและไม่มิชู้ด ภาพลักษณ์คือความหวังระหว่าง คน กับ คน หรือสิ่งๆ หนึ่ง กับสิ่งๆ หนึ่งที่ต้องสอดคล้องกับความเชื่อ และความรู้สึกที่มีอยู่ ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่สะท้อนความคิดของคน หรือสิ่งนั้นๆ ออกมาสู่ภายนอก และภาพลักษณ์จะเพิ่มคุณค่า ของสิ่งๆ หนึ่งให้สิ่งๆ นั้น หรือคนๆ นั้นมีคุณค่าหรือความนิยม มากขึ้นกว่าเดิม ขึ้นอยู่กับกรณีเรื่องราวนั้นๆ ด้วย

การเกิดภาพลักษณ์

ได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงว่าการเกิดความลักษณ์ ไว้ดังนี้

เกรียงศักดิ์ โลหะชาละ (2533 : 79) กล่าวว่า ภาพลักษณ์นั้นจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยเวลาอันยาวนาน ประกอบกับความเพียรพยายามสะสมเพิ่มพูนขึ้นทีละน้อย จนหยั่งรากฐานมั่นคงแน่นหนาอยู่ในจิตใจ ในความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติของคนทั่วไปเป็นสิ่งที่เกิดจากความประทับใจอย่างแท้จริง แต่การมองภาพลักษณ์ด้วยความเป็นจริงนั้น เปรียบเสมือนเหรียญซึ่งมี สองด้าน ถ้าจะเปรียบด้านหนึ่งเป็นบวก อีกด้านเป็นลบ ซึ่งภาพลักษณ์ของบุคคลหรือสถาบันใดจะเป็นเช่นไร สังคมจะเป็นผู้ตัดสินตามหลักเกณฑ์หรือขนบธรรมเนียมประเพณีที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยทั่วไปแล้ว “ภาพลักษณ์” ในสายตาของคนส่วนใหญ่คือ ภาพที่ดีต่อความรู้สึกนึกคิด จะเกิดขึ้นได้จากความเชื่อถือและศรัทธาของประชาชน แต่ภาพลักษณ์ของบุคคลใดจะเป็นเช่นไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับพฤติกรรม

ดวงพร กำณวัฒน์ และวาสนา จันทร์สว่าง (2536 : 83) ได้กล่าวว่า ภาพลักษณ์จะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้รับหรือผู้บริโภคมองการสรุปความคิดรวบยอดจากการรับรู้ข้อมูล ข้อมูลนั้นต้องชัดเจนมุ่งประเด็นที่เป็นภาพลักษณ์จำนวนมากพอ มาจากหลายช่องทางมาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จนทำให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจ คิดและรู้สึกได้ว่าองค์กร สินค้าและบริการนั้นเป็นอย่างไร หากมีการสื่อสารที่ดี ภาพนั้นจะชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ จนเกิดความมั่นใจและเกิดเป็นภาพลักษณ์ ดังนั้นภาพลักษณ์จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการสื่อสารข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ และระยะเวลาที่ยาวนานเพียงพอ สำหรับการสื่อสารในลักษณะซ้ำหลายครั้งและผ่านสื่อหลายช่องทาง มีนักวิชาการให้ความหมายการเกิดภาพลักษณ์ดังนี้

รัตนาวดี ศิริทองถาวร (2546 : 156) ได้อธิบายการเกิดภาพลักษณ์ ไว้ดังนี้ คือ

1. ภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ เป็นภาพลักษณ์ลักษณะใดก็ได้ที่เกิดขึ้นไปตามสภาวะแวดล้อมที่มากระทบ และเป็นภาพที่เกิดจากการที่ประชาชนทั่วไปได้รับรู้เรื่องราว หรือมีประสบการณ์กับองค์การตามปกติ หรือตามธรรมชาติโดยประชาชนจะตีความหมาย และสรุปจากสิ่งที่เขาประสบมา หรือได้ยินมาเกี่ยวกับองค์การทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นแบบฉบับในการบริหารงาน บุคลิกภาพของผู้บริหาร การบริการ และอรรถาธิบายของพนักงาน สินค้าและบริการขององค์การ ภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นเองโดยวิธีนี้ อาจจะผิดไปจากความเป็นจริงก็ได้ เนื่องจากสิ่งที่ประชาชนแต่ละคนรับรู้อาจแตกต่างจากสิ่งที่จริงได้ รวมทั้งความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติของบุคคลแต่ละคนก็แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้มีการตีความแตกต่างกันออกไป

2. ภาพลักษณ์ที่เกิดจากการปรุงแต่ง เป็นภาพลักษณ์ที่เกิดจากการที่องค์การใช้กระบวนการสร้างภาพลักษณ์เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ตามที่องค์การต้องการ ไม่ว่าภาพลักษณ์นั้นจะ

เป็นสิ่งที่จริงหรือไม่ก็ตาม โดยการปรุงแต่งนั้นกระทำโดยมีความพยายามที่จะให้องค์การมีพฤติกรรมที่ดี เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี หรือ ถ้าประชาชนมีภาพลักษณ์ที่ผิดไปจากสิ่งที่เป็นจริงก็มีการพยายามแก้ไขโดยเผยแพร่เรื่องราวที่ถูกต้องออกไปอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการแก้ไขข้อเท็จจริงหรือปรุงแต่งภาพลักษณ์ในทิศทางที่พึงประสงค์นั่นเอง

สรุปได้ว่า ภาพลักษณ์ของบุคคลใดไม่ว่าจะเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ หรือ เกิดจากการปรุงแต่งจะเป็นเช่นไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการทำงานของบุคคลนั้นๆ การจะเกิดภาพลักษณ์ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้นั้น ต้องใช้เวลานานกว่าจะทำให้คนหนึ่งคนใดมีภาพลักษณ์ต่อสิ่งๆ นั้นได้ และภาพลักษณ์นั้นจะมีอยู่สองด้านเสมอ คือด้านที่เห็น หรือรู้สึกได้ว่า ดี กับด้านที่มองไม่เห็นหรือรู้สึกได้ว่าไม่ดี

องค์ประกอบของภาพลักษณ์

บรอดคิง (Bolding, 1975 : 58) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของภาพลักษณ์อาจแยกได้เป็น 4 ส่วน แต่ในทางเป็นจริง องค์ประกอบทั้งสี่ส่วนจะมีความเกี่ยวข้องเป็น ปฏิสัมพันธ์ต่อกันไม่สามารถจะแยกเป็นส่วนๆ ได้อย่างเด็ดขาด

1. องค์ประกอบเชิงการรับรู้ (Perceptual Component) เป็นสิ่งที่บุคคลจะได้จากการสังเกตอันนำไปสู่การรับรู้ (Cues) หรือมีสิ่งที่ถูกรับรู้นั่นเอง ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ ความคิดหรือวัตถุสิ่งของต่างๆ เราจะได้ภาพของสิ่งแวดล้อมต่างๆ โดยผ่านการรับรู้
2. องค์ประกอบเชิงความรู้ (Cognitive Component) ได้แก่ ภาพลักษณ์ที่เป็นความรู้เกี่ยวกับลักษณะ ประเภท ความแตกต่างของสิ่งต่างๆ ที่ได้จากการสังเกตสิ่งที่ถูกรับรู้
3. องค์ประกอบเชิงความรู้สึก (Affective Component) ได้แก่ ภาพลักษณ์ที่เกี่ยวกับความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับความรู้สึกผูกพัน ยอมรับหรือไม่ยอมรับหรือไม่ชอบ
4. องค์ประกอบเชิงการกระทำ (Contrive Component) เป็นภาพลักษณ์ที่เกี่ยวกับความมุ่งหมายหรือเจตนาที่จะเป็นแนวทางปฏิบัติตอบโต้สิ่งเร้านั้น อันเป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเชิงความรู้และเชิงความรู้สึก

สรุปได้ว่าภาพลักษณ์มีประกอบไปด้วยการรับรู้ ความรู้ ความรู้สึก การกระทำต่อสิ่งใด ๆ เชิงการรับรู้ต่อภาพของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เชิงความรู้ต่อลักษณะ ประเภทตลอดจนความแตกต่างของสิ่งต่างๆ เชิงความรู้สึกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในแง่มุมมองของความรู้สึกเช่น รู้สึกเคารพต่อบุคคล หรือ ศรัทธาต่อพระสงฆ์ เชิงการกระทำที่เป็นผลสำเร็จของที่กล่าวมา

ลักษณะของภาพลักษณ์

รัตนาวดี ศิริทองถาวร (2546 : 155) ได้กล่าวถึงลักษณะของภาพลักษณ์ดังต่อไปนี้

1. ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่อยู่นิ่ง ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่ต้องไม่ได้แย้งกับความจริง แต่ภาพลักษณ์จะต้องถูกนำเสนออย่างสอดคล้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกับความจริง นั่นคือปรัชญา นโยบายการดำเนินงาน การประพฤติปฏิบัติ รวมทั้งคุณภาพของสินค้าหรือบริการขององค์กร
2. ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือ ภาพลักษณ์เป็นการสร้างภาพในใจของคนเราเกี่ยวกับบุคคล องค์กร สถาบันหรือสิ่งต่างๆ ให้มันคงเป็นที่ยอมรับโดยอยู่บนพื้นฐานของความน่าเชื่อถือ การสร้างภาพลักษณ์จะไม่เกิดผลใดๆ ถ้าไม่มีความน่าเชื่อถือในบุคคลหรือองค์กรสถาบันนั้น
3. ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน ภาพลักษณ์ถูกสร้างขึ้นจากสิ่งที่เป็นนามธรรมขึ้นเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นการสร้างจินตนาการรูปธรรมเพื่อให้อบสนองและดึงดูดใจ และความรู้สึกทางอารมณ์ได้อย่างชัดเจนต่อกลุ่มประชาชน เช่น โรงแรมแห่งหนึ่งต้องการสร้างภาพลักษณ์ที่เต็มไปด้วยความหรูหรา สะดวกสบาย การนำเสนอภาพลักษณ์นี้ให้ออกมาเป็นรูปธรรมด้วยภาพของสถานที่ ห้องพัก สิ่งอำนวยความสะดวกแก่แขก
4. ภาพลักษณ์จะต้องเป็นสิ่งที่ถูกทำให้ดูง่ายและแตกต่าง ภาพลักษณ์จะต้องชัดเจนง่ายต่อการเข้าใจ ง่ายต่อการจดจำ มีความแตกต่าง แต่สื่อความหมายได้ครบถ้วนตรงตามต้องการ เช่น เครื่องหมาย (Logo) คำขวัญ (Slogan) เป็นต้น ซึ่งก็คือการสร้างภาพลักษณ์ให้มีเอกลักษณ์ (Identity) ที่โดดเด่นนั่นเอง

แดนเนิบล (Daniel. 1973 : 99) ได้ให้แนวคิดไว้ว่าภาพลักษณ์มีทั้งหมด 6 ลักษณะ

1. ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่ถูกประกอบขึ้นมา (An image is synthetic) โดยมีการวางแผนไว้แล้ว สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อสนองเป้าหมายโดยเฉพาะ และต้องการให้เกิดความประทับใจอย่างแน่นอน
2. ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือ (An image is believable) ผู้สร้างภาพลักษณ์มักมีเจตนาที่ ทำให้ภาพของบุคคลหรือองค์กร การสร้างภาพลักษณ์จะไม่มีประโยชน์อะไร ถ้าไม่มีความน่าเชื่อถือ
3. ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่อยู่นิ่ง (An image is passive) และสมมติขึ้นมาเพื่อให้เหมาะสมกับความเป็นจริง ผู้สร้างภาพลักษณ์จะเป็นผู้วางสิ่งนั้นให้พอดีกับภาพ มากกว่าที่จะดูขัดแย้งไม่เข้ากัน และภาพลักษณ์ คือ “ความคิดที่กลายเป็นความจริง เมื่อนำมาเผยแพร่แล้วเท่านั้น”
4. ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม (An image is vivid and concrete) โดยจะต้องตอบสนองเป้าหมายให้ดีที่สุดด้วยการดึงดูดความรู้สึก

5. ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่ทำให้ดูง่าย (An image is simplified) เพื่อกำจัดแง่มุมอันไม่พึงประสงค์ออกไป กล่าวคือ ภาพลักษณ์จะต้องเป็นสิ่งที่ทำให้ดูง่ายกว่าเป้าหมายที่เสนอออกมา และจะต้องจดจำได้ง่ายด้วย

6. ภาพลักษณ์มีความหมาย 2 แง่มุม (An image is ambiguous) บางครั้งภาพลักษณ์จะลอยอยู่ระหว่างจินตนาการกับความรู้สึก ระหว่างความคาดหวังกับความเป็นจริง และแม้ว่าภาพลักษณ์จะเป็นสิ่งที่ดูกำกวมแต่จะต้องไม่ใช่สิ่งที่ผิดกล่าวคือเป็นที่ยอมรับได้

สรุปได้ว่า ภาพลักษณ์จะถูกเตรียมการไว้ล่วงหน้า เป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือมักตั้งใจให้ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นมองมาเป็น เป็นภาพลักษณ์ที่ดี และภาพลักษณ์นั้นจะเป็นสิ่งสมมุติขึ้นมาให้พอดีกับเหตุการณ์หรือเรื่องราวนั้นๆ เป็นเรื่องจริง ภาพลักษณ์จะดูได้ง่าย และชัดเจน เป็นรูปธรรมโดยกระตุ้นสิ่งที่ต้องให้เห็นภาพลักษณ์นั้นๆ ได้ด้วยการเรียกร้องดึงดูดความรู้สึกสนใจ บางเหตุการณ์หรือเรื่องราว ภาพลักษณ์จะเป็น จินตนาการ และให้บางครั้ง ภาพลักษณ์ก็จะเป็น ความจริง เนื่องจากความไม่แน่นอนนี้ ภาพลักษณ์จะต้องไม่ใช่สิ่งผิด จะต้องเป็นสิ่งที่ยอมรับได้นั่นเอง

ประเภทของภาพลักษณ์

รัตนาวดี ศิริทองถาวร (2546 : 153-154) ได้นำแนวคิดการแบ่งประเภทของภาพลักษณ์ที่มาสอดคล้องกันและสามารถครอบคลุมประเภทของภาพลักษณ์ดังนี้

1. ภาพลักษณ์ซ้อน (Multiple Image) เป็นภาพลักษณ์ขององค์การหรือหน่วยงานในสายตาของคนทั่วไป ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไป อันเนื่องมาจากคนในสังคมนั้นมาจากแหล่งต่างๆ กัน มีความรู้ ความเชื่อ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม มีระดับการศึกษาและอื่นๆ ที่ต่างกัน โดยเฉพาะมีความรู้และประสบการณ์ต่อองค์การต่างกัน ดังนั้น เป็นไปไม่ได้ที่สมาชิกในสังคมจะมีภาพลักษณ์ขององค์การหนึ่งเหมือนกัน นอกจากนั้นในตัวบุคคลหนึ่งอาจมีภาพลักษณ์ต่อองค์การเชิงบวกต่อเรื่องหนึ่ง และมีภาพเชิงลบในอีกเรื่องหนึ่งก็ได้เช่นกัน

2. ภาพลักษณ์เชิงปัจจุบัน (Current Image) เป็นภาพลักษณ์ตามความเป็นจริงในปัจจุบัน ซึ่งอาจเป็นภาพลักษณ์เชิงบวกหรือเชิงลบก็ได้ จะเป็นภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นมาเองโดยธรรมชาติ หรือโดยเจตนาก็ตาม นับว่าเป็นภาพลักษณ์ที่สำคัญที่องค์กรจะต้องค้นหาเพื่อทราบให้ได้ และเมื่อพบภาพลักษณ์ที่ไม่ดีหรือภาพลักษณ์ที่ผิดเพี้ยนจากสิ่งที่องค์กรต้องการ จะได้ปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้น ภาพลักษณ์ประเภทนี้เป็นสิ่งสะท้อนถึงจุดยืนขององค์การในสายตาของประชาชนในขณะนั้นได้เป็นอย่างดี

3. ภาพลักษณ์กระจกเงา (Mirror Image) เป็นภาพลักษณ์ที่ฝ่ายบริหารเชื่อเอาเองหรือมองเห็นว่าองค์การเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป ซึ่งเปรียบเสมือนการส่องกระจกจะเห็นภาพของตัวเองในภาพนั้นเขาอาจจะมองว่าสวย สง่างาม หรือดี หรือตรงกับลักษณะใดก็ได้ตามความนึก

คิดของเรา ซึ่งก็เช่นเดียวกับที่ผู้บริหารมององค์การดังกล่าวข้างต้น โดยผู้บริหารอาจมองว่าองค์การได้ทำกิจกรรมต่างๆ ที่ดีมากแล้ว ดังนั้น ภาพลักษณ์ขององค์การจึงน่าจะเป็นภาพที่ดี ซึ่งโดยแท้จริงแล้วอาจเป็นการปักใจเชื่อที่ผิดก็ได้ ทั้งนี้ประชาชนเป้าหมายอาจมองอะไรที่ต่างจากผู้บริหารก็ได้

4. ภาพลักษณ์ที่พึงปรารถนา (Wish Image) เป็นภาพลักษณ์ที่ผู้บริหารหรือพนักงานมีความต้องการจะให้เกิดขึ้นกับองค์กร สินค้า หรือบริการขององค์กร เช่น เป็นองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นสินค้าที่มีคุณภาพผลิตด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นองค์กรที่ให้ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมแก่พนักงาน ฯลฯ ดังนั้น องค์กรจึงพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่พึงปรารถนาขึ้นซึ่งถือว่าเป็นการกำหนดเป้าหมายที่องค์กรต้องการสร้างภาพลักษณ์อย่างชัดเจน

5. ภาพลักษณ์สูงสุดที่ทำได้ (The optimum Image) เป็นภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากการตระหนักในความจริงและการมีความเข้าใจ การรับรู้ของผู้รับข่าวสาร อุปสรรคต่อการสร้างภาพลักษณ์ที่พึงปรารถนาได้ ดังนั้น ภาพลักษณ์ชนิดนี้จึงเป็นภาพลักษณ์ที่ผู้เกี่ยวข้องรู้จักประมาณตน และตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจนไม่ได้ทำให้การกำหนดภาพลักษณ์ที่พึงปรารถนามีความสูงส่งจนเกินความจริง

6. ภาพลักษณ์ที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง (Correct and Incorrect Image) เป็นภาพลักษณ์อีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นไม่ตรงกับความเป็นจริง เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น ข่าวลือ อุบัติเหตุ หรือเกิดจากกระบวนการสื่อสาร หรือรับรู้ของผู้รับสาร และเมื่อเกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ถูกต้องก็ต้องมีการแก้ไขภาพลักษณ์ให้ถูกต้องต่อไป ภาพลักษณ์ที่ถูกต้องนี้คล้ายกับภาพลักษณ์ปัจจุบันแต่แตกต่างที่ภาพลักษณ์ที่ถูกต้องได้มีการปรับเปลี่ยนจากภาพลักษณ์ที่ไม่ถูกต้องมาก่อนระยะหนึ่งแล้ว

7. ภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image) เป็นภาพลักษณ์ขององค์การใดองค์การหนึ่ง โดยเน้นภาพรวมทั้งหมดขององค์การนับตั้งแต่ระบบการบริหารองค์การ สินค้าหรือบริการ ตราของสินค้าหรือบริการ ความมั่นคง การมีบุคลากรที่มีคุณภาพ มีการผลิตที่ทันสมัย มีความรับผิดชอบต่อสังคม ฯลฯ ขององค์การ มักจะเป็นภาพที่ประชาชนมีต่อองค์การธุรกิจแห่งใดแห่งหนึ่งหรือบริษัทใดบริษัทหนึ่ง

8. ภาพลักษณ์ของสถาบัน (Institution Image) เป็นภาพลักษณ์ที่มีลักษณะคล้ายกับภาพลักษณ์องค์กร แต่จะมุ่งมองเฉพาะตัวองค์กรหรือ ตัวสถาบันเพียงอย่างเดียว ไม่รวมถึงสินค้าหรือบริการที่จำหน่าย

แฟรงค์ (Frank, 1997 : 21-22) จำแนกภาพลักษณ์เป็น 7 ประเภท คือ

1. ภาพลักษณ์กระจกเงา (Mirror Image) คือ ภาพที่เห็นในกระจกเงาหรือภาพที่สะท้อนความจริง และเป็นภาพที่ฝ่ายบริหารเชื่อเอาเองว่าเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป ซึ่งโดยแท้จริงแล้วอาจเป็นการปักใจเชื่อที่ผิดก็ได้ หรือ เป็นข้อผิดพลาดของฝ่ายประชาสัมพันธ์ที่ไม่รายงานสภาพ

ของภาพลักษณ์ที่แท้จริงให้ฝ่ายบริหารทราบ หรือเป็นข้อผิดพลาดของฝ่ายบริหารเองที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ รายงานให้ทราบแล้วแต่ฝ่ายบริหารไม่สนใจและไม่เชื่อถือ

2. ภาพลักษณ์ปัจจุบัน (Current Image) คือ ภาพที่บุคคลในองค์กรมีต่อองค์กร ที่เป็นไปในทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ มีความเห็นตรงกันเป็นเอกฉันท์ เป็นทัศนคติที่เหมือนกันของคนส่วนใหญ่ที่มีต่อหน่วยงาน ภาพลักษณ์ปัจจุบัน เป็นภาพลักษณ์ที่สำคัญมากที่เราจำเป็นต้องทราบเพราะเป็นภาพที่สะท้อนจุดยืนขององค์กรในขณะนั้น

3. ภาพลักษณ์ซ้อน (Multiple Image) คือ ภาพลักษณ์ขององค์กรในสายตาคนทั่วไป ซึ่งจะแตกต่างกันออกไป หรืออาจเป็นภาพลักษณ์ที่ตัวแทนขององค์กรหรือสถาบันทำให้เกิดขึ้น เช่น พนักงานของบริษัทแต่ละแห่งทำให้ภาพลักษณ์ของบริษัทแตกต่างกันออกไป อาจมีทั้งภาพลักษณ์ที่ดี และไม่ดี ต่อองค์กรแห่งเดียวกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการทำงานของพนักงานแต่ละคนเป็นต้น

4. ภาพลักษณ์ที่พึงปรารถนา (Wish Image) คือ ภาพขององค์กรใหม่ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์คุณสมบัติและวัตถุประสงค์ขององค์กร หรือเป็นภาพลักษณ์ที่ฝ่ายบริหารต้องการให้เกิดขึ้นกับองค์กร สินค้าหรือบริการของหน่วยงาน

5. ภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image) คือ ภาพลักษณ์ของหน่วยงานโดยส่วนรวม เป็นภาพลักษณ์ของสถาบันหรือภาพของหน่วยงานที่สะท้อนความจริง และเป็นภาพที่บุคคลในองค์กรมีความเห็นตรงกันเป็นเอกฉันท์ หรือมีความตกลงร่วมกัน ซึ่งสร้างให้เกิดขึ้นในจิตใจของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นสัญลักษณ์ของหน่วยงาน บริษัท แบบฟอร์มหรือยูนิฟอร์มของพนักงาน การบริการ การขนส่ง เป็นต้น

6. ภาพลักษณ์ของสินค้า (The Product Image) คือ ภาพที่สร้างให้เกิดขึ้นในใจของประชาชนที่มีต่อสินค้านั้นๆ โดยพิจารณาเน้นที่ลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์

7. ภาพลักษณ์สูงสุดที่ทำได้ (The optimum Image) คือ ภาพที่ดีที่สุดที่ได้ผลที่เป็นที่น่าพอใจที่สุด และตั้งอยู่บนมาตรฐานของความเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้อง เท่าที่จะเป็นไปได้ ตามความเหมาะสม

นอกจากนี้ วิรัช ลภีรัตนกุล (2535 : 81-82) จำแนกภาพลักษณ์เป็น 4 ประเภท คือ

1. ภาพลักษณ์ของบริษัท (Corporate image) คือภาพที่เกิดขึ้นในจิตใจของประชาชนที่มีต่อบริษัทหรือหน่วยงานธุรกิจแห่งใดแห่งหนึ่ง ภาพลักษณ์ดังกล่าวนี้ จะหมายรวมไปถึงด้านการบริหารจัดการ (Management) ของบริษัทแห่งนั้นด้วยและหมายรวมไปถึงสินค้าผลิตภัณฑ์ (Product) และบริการ (Service) ที่บริษัทนั้นจำหน่าย ฉะนั้นคำว่า ภาพลักษณ์ของบริษัท จึงมี

ความหมายค่อนข้างกว้าง และยังหมายรวมถึงตัวหน่วยงานธุรกิจ ฝ่ายจัดการและสินค้าหรือบริการของบริษัทแห่งนั้นด้วย

2. ภาพลักษณ์ของสถาบันหรือองค์กร (Institution Image) คือภาพที่เกิดขึ้นในใจของประชาชนที่มีต่อสถาบันหรือองค์กร ซึ่งโดยมากมักจะเน้นไปทางด้านสถาบัน หรือองค์กรเพียงอย่างเดียวไม่รวมถึงสินค้าหรือบริการที่จำหน่าย จึงมีความหมายที่แคบลงมาจากภาพลักษณ์ของบริษัท

3. ภาพลักษณ์ของสินค้าหรือบริการ (Product/ Service Image) คือ ภาพที่เกิดขึ้นในใจของประชาชนที่มีต่อสินค้าหรือบริการของบริษัทเพียงอย่างเดียว ไม่รวมถึงตัวองค์กรหรือบริษัท

4. ภาพลักษณ์ที่มีต่อสินค้าตราใดตราหนึ่ง (Brand Image) คือภาพที่เกิดขึ้นในใจของประชาชนที่มีต่อสินค้ายี่ห้อใดยี่ห้อหนึ่ง หรือ ตราใดตราหนึ่ง หรือเครื่องหมายการค้าใดเครื่องหมายการค้าหนึ่ง ส่วนมากมักจะใช้ในการด้านการโฆษณา และส่งเสริมการจำหน่าย

สรุปได้ว่า ภาพลักษณ์ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น อาจจะมีขึ้นย่อยลงไปอีกเช่น ภาพลักษณ์ต่อบุคคลหนึ่งในเรื่องหนึ่งจะเป็นเชิงดี แต่อีกเรื่องหนึ่งในบุคคลๆเดียวกันจะเป็นเชิงไม่ดี และภาพลักษณ์นั้นอาจทำให้ผู้สร้างภาพต่างๆคิดเอาเองไปฝ่ายเดียวว่าภาพที่สร้างขึ้นมาเป็นเรื่องดีแท้ที่จริงบุคคลอื่นที่มองเข้ามาเห็นภาพที่สร้างนั้นจะเป็นภาพที่ไม่ดี และภาพลักษณ์สามารถแก้ไขได้ในระยะเวลาหนึ่งให้ตรงกับความเป็นจริง

แนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของพระสงฆ์

ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์

ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในอริยวินัย วิถีชีวิตและบทบาทของพระสงฆ์ดังที่ สมิตธิพล เนตรนิมิตร (2553 : บทคัดย่อ) ได้กล่าวว่า “สงฆ์” คือกลุ่มผู้ที่รวมกันเพื่อทำกิจบางอย่าง เดิมทีเดียวเป็นชื่อระบบการปกครองของกลุ่มลัทธิ ในพระพุทธศาสนา สงฆ์เป็นกลุ่มของคนผู้มีทัศนคติและมีความประพฤติสอดคล้องกับพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ทรงบัญญัติไว้ พระพุทธเจ้าทรงตั้งสงฆ์ให้มีรูปแบบการครองชีพที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตไปสู่จุดหมายที่กำหนดเอาไว้ ทรงกำหนดขอบเขตความประพฤติของพระสงฆ์ ขอบเขตนั้น คือ อริยวินัย หมายถึงกฎระเบียบสำหรับอริยชน วินัยสำหรับอริยชน วิถีชีวิตของผู้ที่มีความเจริญ ระเบียบปฏิบัติของผู้ประเสริฐ ผู้เป็นอริยชน

สงฆ์ ไม่ใช่หมายถึงคนผู้หนึ่งผู้เดียว สงฆ์ในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงกำหนดไว้

๕ ประเภท คือ ๑) สงฆ์จตุรกร ๒) สงฆ์ปัญจกร ๓) สงฆ์ทศกร ๔) สงฆ์วิสตกร ๕) สงฆ์อติเรกวิสตกร

สมาชิกสงฆ์มีส่วนร่วมในการบริหารองค์การของพระสงฆ์ อำนาจการบริหารไม่อยู่ที่หัวหน้าคนเดียว เมื่อมีสมาชิกเพิ่มจำนวนมากขึ้น พระพุทธเจ้าทรงมอบอำนาจให้พระสงฆ์บริหารกันเอง การบริหารมีรูปแบบต่อต้านอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ และสอดคล้องกับระบบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย มีธรรมาธิปไตยเป็นฐาน

ปัจจัยทางสังคม ส่งผลให้พระสงฆ์พัฒนาตนตามพุทธประสงค์ได้ ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาที่สำคัญมาก คือ กัลยาณมิตร พระสงฆ์ได้กัลยาณมิตรคือพระพุทธเจ้า ด้วยเหตุที่ได้พบเห็นกัลยาณมิตร จึงทำให้รู้จักความดี รู้วิธีทำความดี กัลยาณมิตรคอยชี้แนวทางให้คำแนะนำ ความประพฤติที่อาจไขว้เขวผิดพลาดไปจากอุดมคติจึงเกิดขึ้นได้ยาก พระพุทธเจ้าทรงกำหนดขอบเขตความประพฤติสำหรับพระสงฆ์ คือ ศีล ซึ่งแตกต่างจากศีลในความหมายที่เข้าใจกันทั่วไป

อริยวินัย ครอบคลุมถึงความเป็นอยู่ของสงฆ์ คุณสมบัติ สิทธิ หน้าที่ และวิธีการรับสมาชิกเข้ามา รวมทั้งการฝึกอบรมดูแลสมาชิกที่มาอยู่ใหม่ อริยวินัย มีหลักการ เป็นไป ดังนี้

1. เพื่อให้เกิดความดีงามแก่สมาชิกของพระสงฆ์
2. เพื่อให้เกิดความผาสุกแก่สมาชิกของพระสงฆ์
3. เพื่อกำราบคนหน้าด่าน ไร่ยางอาย
4. เพื่อความอยู่ผาสุกของสมาชิกของพระสงฆ์ผู้มีศีลดีงาม
5. เพื่อปิดกั้นความเสื่อมเสียที่จะมีในปัจจุบัน
6. เพื่อบำบัดความเสื่อมเสียที่จะมีในภายหน้า
7. เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส
8. เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนที่เลื่อมใสอยู่แล้ว
9. เพื่อความดำรงมั่นแห่งสัตถธรรม
10. เพื่ออนุเคราะห์พระวินัย

อริยวินัย เป็นระบบแบบแผนของหมู่สมาชิก จะทำให้สมาชิกของพระสงฆ์ตั้งอยู่ถาวร ได้ด้วยดี มีชีวิตตามหลักการ สามารถปฏิบัติกิจดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงจุดหมายที่ตั้งไว้ อริยวินัย มีความหมายครอบคลุม มีระบบแบบแผนเกี่ยวกับการปกครอง การบริหาร การศาล นิติบัญญัติ การเศรษฐกิจ อริยวินัย เป็นเครื่องช่วยให้สมาชิกของพระสงฆ์มีความเจริญงอกงาม ได้รับประโยชน์ที่พึงได้จากองค์กร เมื่ออริยวินัยยังมีอยู่ สมาชิกของพระสงฆ์ก็ยังมีอยู่ เมื่อสมาชิกยังอยู่ ประโยชน์ที่บุคคลพึงได้จากระบบสงฆ์ก็จะยังคงอยู่ อริยวินัย เป็นภาคปฏิบัติที่นำเอาเนื้อหาและหลักการไปจัดสรรให้ความประพฤติและความเป็นอยู่ที่พระพุทธเจ้าทรงประสงค์เกิดเป็นจริงขึ้น และสามารถขยายกว้างออกไปในสังคมมนุษย์ อริยวินัย เป็นเครื่องมือของธรรม มุ่งรูปแบบ เน้นที่ระบบ จัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเข้าถึงจุดหมายชีวิต

จึงสรุปได้ว่า การบริหารองค์กร มีรูปแบบการจัดการที่เอื้อต่อความเป็นอยู่ที่ดีของพระสงฆ์ การบริหารมีลักษณะที่เป็นประชาธิปไตย มีธรรมาธิปไตยเป็นฐาน การบริหารจัดการองค์กรเป็นไปเพื่อประโยชน์สำหรับสมาชิกของพระสงฆ์ ถือตามมติของสมาชิก สมาชิกพระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นครุต้นแบบ พระพุทธเจ้ามิได้มีอำนาจเพียงผู้เดียว แต่งตั้งสมาชิกดำรงตำแหน่งทำหน้าที่บริหารตามความเห็นชอบของสมาชิกพระสงฆ์ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมการบริหาร การบริหารมีรูปแบบต่อต้านการถือครองอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ แต่สอดคล้องกับการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยต่อต้านระบบปกครองแบบเผด็จการ พระพุทธเจ้าทรงตั้งสังคมสงฆ์เพื่อปฏิบัติตามที่ประกาศว่า “ไม่ทำบาปทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม ทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว” ผู้ดำเนินไปตามอุดมการณ์ดังกล่าว ต้องพัฒนาตนได้ก่อนจึงสามารถทำตามอุดมการณ์นี้ได้

(หนังสือสวดมนต์พิธี. 2545 : 154) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ หมายถึง ภาพของพระสงฆ์ที่แสดงออกต่อ พุทธศาสนิกชนทั้งทางตรง คือ การมองเห็นด้วยตา การได้ยินเสียงด้วยหู เป็นต้น และทางอ้อม คือ การได้ยืมข่าว การได้อ่านข่าว ตลอดจนการรับรู้โดยคำบอกเล่าต่อกันมา ที่พุทธศาสนิกชน บุคคลทั่วไป รับรู้ได้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ใน 4 ด้าน คือ

1. ด้านกิจวัตรของสงฆ์ หมายถึง กิจกรรมส่วนตัว และกิจกรรมต่างๆ ที่พระสงฆ์กระทำเป็นประจำ สม่ำเสมอ เช่น

1.1 การลงอุโบสถ หมายถึง การทำกิจกรรม หรือพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ ของพระสงฆ์ในอุโบสถ เช่นการสวดมนต์ไหว้พระ การทำพิธีอุปสมบทพระใหม่

1.2 การบิณฑบาตเลี้ยงชีพ หมายถึง กิจกรรมที่พระสงฆ์ต้องออกมารับของ อาหารตลอดจนปัจจัย 4 ที่พุทธศาสนิกชน นำมาถวายใส่บาตร เพื่อเลี้ยงชีพ ในเวลาเช้าของทุกวัน

1.3 การสวดมนต์ไหว้พระ หมายถึง กิจกรรมที่พระสงฆ์สวดมนต์ไหว้พระในเวลาเช้าก่อนพระอาทิตย์ขึ้น เรียกว่า สวดมนต์ทำวัตรเช้า และ กิจกรรมที่พระสงฆ์สวดมนต์ไหว้พระในเวลาเย็น เรียกว่า สวดมนต์ทำวัตรเย็น

1.4 การกวาดวิหารลานพระเจดีย์ หมายถึง กิจกรรมที่พระสงฆ์กระทำทำความสะอาดในบริเวณต่างๆ ของวัด เช่น กวาดลานวัด กวาดลานเจดีย์

1.5 การรักษาผ้าครอง หมายถึง กิจกรรมที่พระสงฆ์ทำความสะอาด เครื่องนุ่งห่มให้สะอาดเรียบร้อย ใช้งานได้เป็นปกติ เช่น การซักล้าง จีวร สบง อังสะ

1.6 การอยู่ป่าวิเวกกรรม หมายถึง กิจกรรมที่พระสงฆ์กระทำเมื่อพระสงฆ์กระทำ ความผิดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ต้องโทษอาบัติสถานกลาง เรียกว่า มัชฌิมโทษ ได้แก่ อาบัติสังฆาทิเสส ของพระสงฆ์ กล่าวคือ การรับโทษทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์โดยพระสงฆ์

ผู้ต้องโทษอาบัติสังฆาทิเสสต้องอยู่กรรมก่อนจึงจะพ้นโทษ โดยการจำกัดบริเวณ จำกัดสิทธิ์ และประจานตนเองโดยการบอกถึงความผิดของตนเองต่อพระสงฆ์รูปอื่นๆ ที่เข้ามาในบริเวณวัด

1.7 การโกนผมปลงหนวดตัดเล็บ หมายถึง การกระทำร่างกายของพระสงฆ์ให้ดูสะอาด เรียบร้อย เช่น ตัดเส้นผมให้สั้นถึงหนังศีรษะ โกนหนวดให้สั้นถึงผิวหนัง ตัดเล็บมือ เล็บเท้าให้สั้น

1.8 การศึกษาสิกขาบท และปฏิบัติพระอาจารย์ หมายถึง กิจกรรมที่พระสงฆ์ต้องศึกษา และปฏิบัติ ได้แก่ ศีล เรียกว่า ศีลสิกขา สมาธิ เรียกว่า จิตสิกขา และปัญญา เรียกว่า ปัญญาสิกขา ตลอดจนดูแล ช่วยเหลือพระผู้เป็นอาจารย์ รวมไปถึงพระผู้อาวุโส รูปอื่นๆ เช่นกัน

1.9 การเทศนาบติ หมายถึง การบอกกล่าวกันเอง ถึงความผิดเล็กน้อยในสถานที่ใด ก็ตามแต่ในบริเวณวัด ต่อพระสงฆ์ด้วยกัน

1.10 การพิจารณาปัจเจกขณะทั้ง 4 หมายถึง การพิจารณา กิริยา 4 อย่างในขณะนั้น คือ การกิน การนั่ง การยืน การเดิน เช่น พิจารณาในขณะที่กิน หมายถึง กินอาหารเพื่อเลี้ยงชีพ ให้ดำรงอยู่ได้ มิใช่กินเพื่อสนองความอยาก ตัณหา หรือสนองกิเลส ว่าอาหารนี้อร่อย หรือไม่ และเช่นพิจารณาขณะเดิน หมายถึง การเดินที่สำรวม ไม่ก้าวเท้ายาว หรือสั้นเกินไป ก้าวเดิน และ วางเท้าลงพื้นอย่างมั่นคง มีสติรับรู้ว่าเท้าได้เหยียบอะไรขณะเดิน เป็นต้น

2. ด้านการปฏิบัติตนในวัด หมายถึง การกระทำต่าง ๆ ของพระสงฆ์ ที่แสดงออกทาง วาจาภายในวัด เช่น คำพูดที่ใช้ในบทสนทนาต่างๆ ระหว่างพระสงฆ์ด้วยกัน หรือระหว่างพระสงฆ์กับ ขมารวาส และการแสดงออกต่างๆ ทางร่างกาย เช่น การยืน การเดิน การนั่ง การกิน การใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

3. ด้านการปฏิบัติตนที่สาธารณะ หมายถึง การกระทำต่างๆ ของพระสงฆ์ที่แสดงออก ทางวาจาในที่สาธารณะ หรือ สถานที่ใดก็ตาม ที่อยู่ภายนอกเขตวัด เช่น คำพูดที่ใช้ในบทสนทนาต่างๆ ระหว่างพระสงฆ์ด้วยกัน หรือระหว่างพระสงฆ์กับขมารวาส และการแสดงออกต่างๆ ทางร่างกาย เช่น การยืน การเดิน การนั่ง การกิน การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น

4. ด้านการปฏิบัติตนต่อขมารวาส หมายถึง การกระทำต่างๆ ของพระสงฆ์ที่มีต่อขมารวาส เช่น การพูดคุย การรับกิจนิมนต์ เป็นต้น

นอกจากนี้พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต.2531 : 148) ได้กล่าวว่า พระสงฆ์ควรปฏิบัติตาม ไตรสิกขา คือ

1. อริศัลสิกขา หมายถึง การฝึกฝนอบรมในด้านความประพฤติระเบียบวินัยให้มีความ บริสุทธิ์ โดนยึดตามหลักปาริสุทธิศีล 4 ประกอบด้วย

1.1 ปาฏิโมกขสังวรศีล คือความสำรวมในปาฏิโมกข์ เว้นจากข้อห้าม ทำตามข้อ อนุญาติประพฤติเคร่งครัดในสิกขาบททั้งหลาย

1.2 อินทรีย์สังวร คือ ความสำรวมอินทรีย์ ระวังไม่ให้บาปอกุศลธรรมครอบงำเมื่อรับรู้อารมณ์ด้วยอินทรีย์ทั้ง 6 อัน ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ

1.3 อาชีวาปริสฺสทิสฺส คือ ความบริสุทธิ์แห่งอาชีวะ เลี้ยงชีวิตโดยชอบทางที่ชอบ ไม่หลอกลวงเขาเลี้ยงชีพ

1.4 ปัจจยสันนิสิตศีล คือ ศีลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย 4 คือ พิจารณาใช้สอยปัจจัย 4 ให้เป็นไปตามความหมายและประโยชน์ของสิ่งนั้น ไม่บริโภคด้วยตัณหา

2. อริจิตตสิกขา หมายถึง การฝึกอบรมทางจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนเองได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูง ให้เป็นจิตที่สงบผ่องใส เป็นสุข บริสุทธิ์ปราศจากสิ่งรบกวนหรือทำให้เศร้าหมอง

3. อริปัญญาสิกขา หมายถึง การฝึกอบรมทางปัญญาอย่างสูง ทำให้เกิดความรู้แจ้งที่สามารถชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ หลุดพ้นเป็นอิสระโดยสมบูรณ์

สรุปได้ว่า พระสงฆ์นั้นควรปฏิบัติตามไตรสิกขาเพื่อจุดมุ่งหมายเป็นการฝึกฝนอบรมกาย วาจา ใจ และปัญญาของตนเองให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นเพื่อเป็นแบบอย่างเป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติ จนถึงจุดหมายสูงสุด คือ ความหลุดพ้นหรือนิพพาน

พฤติกรรมหรือภาพลักษณ์ของพระสงฆ์

การฝึกฝนตนตามหลักไตรสิกขาของพระสงฆ์นั้น นอกจากเป็นการฝึกอบรมเพื่อประโยชน์เฉพาะตนเองแล้ว ยังต้องคำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่นหรือของสังคมอีกด้วย ดังนั้น จึงมีหลักธรรมที่กล่าวถึงการปฏิบัติตนให้เหมาะสมของพระสงฆ์และภิกษุณี ที่เรียกว่า หลักอามิสทาน และธรรมทาน ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยมีหลักปฏิบัติ ดังนี้

พระราชวรมุนี (ป.อ.ปยุตฺโต, 2532 : 229-230) ได้กล่าวอธิบายเพิ่มเติมว่า หลักที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ได้แก่

1. หลักภุคฺคหฺสฺถปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ คือ

1.1 จะทำสิ่งใดก็ทำด้วยความเมตตา

1.2 จะพูดสิ่งใดก็พูดด้วยความเมตตา

1.3 จะคิดสิ่งใดก็คิดด้วยความเมตตา

1.4 ต้อนรับด้วยความเต็มใจ

1.5 อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย 4 ได้แก่ เสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค

2. หลักธรรมที่พระสงฆ์พึงปฏิบัติต่อภุคฺคหฺสฺถ คือ

2.1 ห้ามปรามไม่ให้ทำในสิ่งที่ไม่ดี

2.2 ให้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม

2.3 อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี

2.4 ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง

2.5 ทำสิ่งที่เคยได้ฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง เข้าใจ สามารถปฏิบัติได้

2.6 บอกทางสวรรค์ คือ ทางชีวิตที่มีความสุขความเจริญให้นำไปปฏิบัติ

จึงจะเห็นได้ว่า ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ นั้นความประพฤติปฏิบัติตนของพระสงฆ์ แบ่งเป็นสองส่วน คือ การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา อันเป็นการฝึกอบรมเฉพาะตน เพื่อนำไปสู่การหลุดพ้น และการปฏิบัติตนต่อสังคมเพื่อเป็นการเพิ่มพูนศรัทธาและเป็นตัวอย่างของสังคม พระสงฆ์ จึงต้องปฏิบัติกิจด้วยความสำรวม มีสติและมั่นคงทางใจ ตั้งสอนและเผยแผ่ธรรมะ อนุเคราะห์ชาวบ้านด้วยความปรารถนาดีอยู่เสมอ

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนะ

มีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ ทัศนะก็คืออีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการก่อเกิดภาพลักษณ์ หรือจะกล่าวได้ว่า ทัศนะเกี่ยวข้อง และสอดคล้องไปกับภาพลักษณ์เสมอ

ความหมายของทัศนะ

คำว่าทัศนะ ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า “Attitude” ซึ่งแปลว่าความรู้สึก ความเห็น ในทางจิตวิทยาถือว่า ทัศนคติเป็นตัวแปรหนึ่งที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ง่าย แต่จะต้องอาศัยการศึกษา ค้นคว้าด้วยวิธีที่ซับซ้อน มีนักวิชาการผู้ให้คำนิยามหรือความหมายของคำว่า ทัศนคติแตกต่างกัน ดังนี้

สันติมา เกษมสันต์ ณ อยุธยา (2539 : 98) ให้ความหมายว่า ทัศนะ หมายถึงผลรวมของกระบวนการ ที่ก่อให้เกิดภาพการรับรู้ อารมณ์ยอมรับ และเกี่ยวพันความรู้ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์บุคคล

สุชา จันทน์เอม (2540 : 242) ได้ให้ความหมายว่า ทัศนะหมายถึง ความรู้สึก หรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อบุคคลวัตถุสิ่งของ หรือสถานการณ์ต่างๆ เป็นไปในทำนองที่พึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้

กัญญา ศิริกุล (2540 : 49-50) ได้ให้ความหมายว่า ทัศนะ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงถึงความรู้สึกที่ชอบหรือไม่ชอบก็ตามนั้น เป็นผลมาจากอิทธิพลทางร่างกายหรือจิตใจของบุคคลเหล่านั้นก็ได้ คือ สุขภาพที่ดีนั้นอาจเป็นการสนับสนุนทัศนะที่ดี แต่ขณะที่ไม่สบายอาจสร้างทัศนะในทางลบได้นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น วัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา การอ่าน และประสบการณ์ ก็เป็นตัวกำหนดทัศนะของบุคคลด้วย

สุวัชรีย์ เดชาธรรม (2545 : 13) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะ คือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ หลังจากที่บุคคลได้มีประสบการณ์ต่อสิ่งนั้น ซึ่งความรู้สึกนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. ความรู้สึกในทางบวก เป็นการแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย ชอบและสนับสนุน
2. ความรู้สึกในทางลบ เป็นการแสดงออกในลักษณะที่ไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ และไม่สนับสนุน

อรรถ อรรถยุดิ (2545 : 7) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะ หมายถึง ท่าที ความคิดเห็น ความรู้สึก เอนเอียงทางจิตใจของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหลังจากที่บุคคลได้ประสบการณ์ในสิ่งนั้น ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ

1. ทักษะเชิงนิมิต เป็นการแสดงออกในลักษณะความพึงพอใจ เห็นด้วย ชอบ สนับสนุนร่วมมือ ปฏิบัติด้วยความเต็มใจ หรือกล่าวได้ว่าพฤติกรรมในการบวก
2. ทักษะเชิงนิเสธ เป็นการแสดงออกในลักษณะตรงกันข้ามกับทักษะเชิงนิมิตเช่น ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ ไม่ร่วมมือ ไม่ทำตาม หรือ กล่าวได้ว่ามีพฤติกรรมในทางลบ
3. ทักษะที่เป็นกลาง เป็นการแสดงออกในลักษณะที่ไม่เป็นทั้งทักษะเชิงนิมิตและทักษะเชิงนิเสธแต่อยู่ในระดับกลาง ไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง หรืออยู่เฉยๆ

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 321) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะ หมายถึง ท่าที ความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2546 : 121) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะ หมายถึงความรู้สึก ความเชื่อ และแนวโน้มของพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อบุคคลหรือสิ่งของ หรือความคิดใดก็ตาม ในลักษณะของการประเมินค่า ฯลฯ ความรู้สึก ความเชื่อ และแนวโน้มนี้ต้องคงอยู่นานพอสมควร

ปราชญ์ บุญยวงศ์วิโรจน์ (2547 : 21) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะ เป็นองค์ประกอบทางจิต อย่างหนึ่งในการแสดงพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของบุคคล ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ องค์ความรู้ และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ซึ่งเป็นปฏิกิริยาทางจิตอย่างหนึ่งที่พร้อมจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมา

สายชล อยู่โพธิ์ทอง (2549 : 38) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะ หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งผ่านการไตร่ตรองใช้เหตุผล โดยบุคคลนั้นอาจแสดงออกในทางที่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ชอบ ไม่ชอบ หรือรู้สึกเฉยๆ

ลักษณะ สรวิวัฒน์ (2549 : 69) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทักษะ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น หรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะเห็นว่า ความรู้สึกเป็นองค์ประกอบทางด้านอารมณ์ ความคิดเห็นเป็นองค์ประกอบทางด้านปัญญา และท่าทีเป็นองค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม

ลัอม เพ็งแก้ว (2550 : 21) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะ หรือ ทรศนะ เป็นคำเดียวกัน หมายความว่า ความเห็น เครื่องรู้เห็น สิ่งที่เห็น การแสดง ที่เขียนต่างกันคือ ทักษะเขียนตามรูป ภาษามคธ (ภาษาถิ่นของอินเดียโบราณ) ส่วนทรศนะ เขียนตามรูปภาษาสันสกฤต

สรุปได้ว่า ทักษะคือความรู้สึกนึกคิดที่แสดงออกมาจากจิตใจที่มีผลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไม่ว่าสิ่งๆ นั้น กลุ่มๆ นั้น จะเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่ก็ตาม ทั้งทางดี คือคิดเห็นว่ สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดี หรือ คิดเห็นว่สิ่งๆ นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี และบางครั้งจะคิดเห็นต่อสิ่งๆ ใดว่ อาจจะดี อาจจะไม่ดี คือเป็นกลาง ยังไม่ใช่ทั้งดีหรือไม่ดีอย่างชัดเจน

ลักษณะและที่มาของทักษะ

วิรัช ลภิรัตนกุล (2540 : 197-199) ได้กล่าวว่า ทักษะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ ดังนั้น ได้มีการสรุปลักษณะและที่มาของทักษะ ไว้ดังนี้

1. ทักษะเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึก หรืออารมณ์ของบุคคลที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย กับผู้อื่นในปัญหาหรือสิ่งต่างๆ
2. ทักษะเป็นการแสดงออกถึงความชอบ ไม่ชอบ ซึ่งเป็นผลมาจากอิทธิพลหลายประการ ทั้งทางด้านสรีระร่างกายหรือจิตใจของบุคคลประกอบกัน
3. ทักษะเป็นสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน แต่ถ้าวปลุกกระตุ้นด้วยสิ่งเร้าที่เป็นแรงเสริมทางด้าน ความต้องการ อารมณ์ ความคิด หรือสภาพสรีระร่างกายแล้ว ก็จะแสดงออกทันที แรงกระตุ้นหรือ สิ่งเร้านี้อาจจะช่วยปลุกกระตุ้นให้เกิดทัศนคติขึ้นในเรื่องต่างๆ
4. ทักษะอาจมีสาเหตุมาจากความต้องการที่จะได้รับรางวัลหรือผลตอบแทน
5. ทักษะช่วยตอบสนองความต้องการของคนที่ต้องการทำความเข้าใจความหมายของ ปัญหาหรือประเด็นที่ได้แย้งกันให้ชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งต้องการทำความเข้าใจ เหตุการณ์ต่างๆ ของโลกที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน
6. ทักษะของบุคคลเมื่อถูกกระตุ้นหรือปลุกเร้าให้เกิดแล้ว อาจถูกเก็บกด เอาไว้แสดงออก ก็ได้ทั้งนี้อาจจะเป็นผลมาจากอิทธิพลภายนอกตัวเราหรืออิทธิพลภายในตัวเราเอง

สรุปได้ดังนี้ ทักษะเป็นการแสดงออกจากรายในตัวของบุคคลนั้นๆ คือความรู้สึก ชอบ ไม่ชอบ ทั้งด้านอารมณ์ ความคิดต่างๆ และถ้าวถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าจะแสดงออกทางร่างกาย ทันที สิ่งเร้าต่างๆ จะเข้ามากระตุ้นได้จากทั้งภายในตัวบุคคล และมาได้จากภายนอกนั้น คือสภาวะ แวดล้อมในช่วงเวลานั้นๆ

ความสำคัญของทศนะ

ลักษณะ สิริวัฒน์ (2549 : 69-70) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ ทศนะ ไว้ดังนี้

1. ทศนะเป็นมโนคติที่ครอบคลุมปรากฏการณ์หลายอย่างได้ เช่น ความรักของบุคคลที่มีต่อครอบครัวก็สรุปรวมถึงพฤติกรรมหลายอย่างของบุคคลได้ ในการใช้เวลากับครอบครัวดูแลสมาชิกในครอบครัว ทำสิ่งต่างๆ ให้กับสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนการดูแลเอาใจใส่และปลอบใจสมาชิกในครอบครัว
2. ทศนะเป็นสาเหตุของพฤติกรรม นักจิตวิทยาสังคมจำนวนมาก เชื่อกันว่า ทศนะเป็นสาเหตุของพฤติกรรมจึงได้พยายามทำการวิจัยเพื่อแสดงหลักฐานให้เห็น และก็มีหลักฐานมาสนับสนุนพอสมควร แต่ก็มีงานวิจัยที่แสดงว่าพฤติกรรมเป็นสาเหตุของทศนะได้เช่นกัน การที่มีงานวิจัยเกิดขึ้นก็จะเป็นประโยชน์ต่อนักจิตบำบัด นักพฤติกรรมบำบัด ผู้แนะแนว หรือครูแนะแนวและครูทั่วไป
3. ทศนะมีความสำคัญในตัวเอง ไม่ว่าทัศนคติของบุคคลจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของเขาหรือไม่ก็ตาม เช่น ทัศนคติต่อสถาบันต่างๆ สะท้อนให้เห็นแนวทางที่เขารับรู้โลกรอบตัวเขาจึงเป็นเรื่องสำคัญน่าศึกษาในตัวเอง
4. ทศนะเป็นเรื่องที่นักจิตวิทยาหลายสาขาสันใจร่วมกัน นอกจากจิตวิทยาสังคมที่สนใจศึกษาเรื่องทศนะแล้ว นักจิตวิทยาสาขาอื่นๆ ก็ให้ความสนใจในเรื่องทัศนคติเช่นกัน เช่น นักจิตวิทยาคลินิกอาจสนใจศึกษาทัศนคติที่บุคคลต่อตนเองเพื่อเป็นหลักฐานในการทำความเข้าใจในเรื่องอื่น หรือนักจิตวิทยานุคลิกภาพก็สนใจว่าการเปลี่ยนทศนะวิธีใด ได้ผลกับบุคคลที่มีบุคลิกภาพเช่นไร เป็นต้น
5. ทศนะเป็นเรื่องที่นักโฆษณาประชาสัมพันธ์สนใจ นักโฆษณาประชาสัมพันธ์สนใจเรื่องทศนะทั้งในแง่ของการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน เช่น การโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่อต้านการค้ายาบ้า โฆษณาให้คนไทยนิยมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
6. ทศนะเป็นเรื่องที่นักการตลาดสนใจ โดยมีความสนใจในทศนะบุคคลที่มีต่อแง่มุมที่เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เขาซื้อสินค้านั้นๆ มาใช้ เช่น ทศนะต่อสินค้า ทศนะต่อยี่ห้อสินค้าหรือทศนะต่อสินค้าตนเอง เป็นต้น
7. ทศนะเป็นเรื่องที่นักรัฐศาสตร์สนใจ นักรัฐศาสตร์สนใจทศนะของประชาชนต่อเรื่องต่างๆ ที่มีสำคัญต่อการเมืองการปกครอง เช่น ทัศนคติของประชาชนต่อการบริหารงานรัฐบาล ทัศนคติของประชาชนต่อการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

8. ทศนะเป็นเรื่องที่นักสังคัมวิทยาบางสาขาสนใจ จะมีนักสังคัมวิทยาบางสาขาเท่านั้นที่สนใจในเรื่องทศนะ คือ สาขาจิตวิทยาสังคัม ซึ่งนักสังคัมวิทยาบางคนเห็นว่าทศนะเป็นพื้นฐานพฤติกรรมทางสังคัมเนื่องจากการถ่ายทอดวัฒนธรรมในเรื่องต่างๆ ผ่านทศนะของบุคคลในวัฒนธรรมนั้นๆ

9. ทศนะเป็นเรื่องที่นักการศึกษาสนใจ นักการศึกษาสามารถใช้ประโยชน์จากเรื่องทศนะได้มากมายในลักษณะการศึกษาวิจัย ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ยิ่งลึกลงยิ่งมากขึ้นนักแนะแนวอาจสนใจศึกษาทัศนคติของนักเรียนต่ออาชีพต่างๆ เพื่อนำความรู้ไปเป็นพื้นฐานในการแนะแนวอาชีพให้แก่เด็กนักเรียนได้อย่างมีหลักเกณฑ์

สรุปได้ดังนี้ ทศนะมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อสังคัม มีศาสตร์หลายสาขาให้ความสนใจในความสำคัญของทศนะนี้ กล่าวคือ ทศนะเป็นสิ่งที่บอกถึงความต้องการ พฤติกรรม ประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจ เมื่อใดที่เราเข้าใจทศนะของบุคคลนั้นๆ อย่างลึกซึ้งแล้ว ย่อมเกิดประโยชน์ต่างๆมากมายเช่น ต้องการผลิตสินค้าให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าให้มากที่สุด เพื่อให้สินค้าชิ้นนั้นๆ จำหน่ายได้ สร้างผลกำไร หรือต้องการทราบถึงทศนะของเด็กที่กำลังศึกษาหาความรู้ในระดับอุดมศึกษาที่มีต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ เพื่อนำไปปรับใช้หรือคิดวิธีการนำธรรมเข้าสอดแทรกปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้กับเด็กที่กำลังศึกษาเล่าเรียน

องค์ประกอบของทศนะ

ภาวินี หงส์เจริญ (2544 : 62-63) การแบ่งองค์ประกอบของทศนะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

1. องค์ประกอบเกี่ยวกับความรู้หรือความเชื่อของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากบุคคลมีความรู้หรือเชื่อในสิ่งใดดี ก็มักจะมีทศนะที่ดีต่อสิ่งนั้น ในทางตรงกันข้าม หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดี ก็จะมีทศนะไม่ดีต่อสิ่งนั้น
2. องค์ประกอบทางด้านความรู้ลึกของบุคคล ซึ่งมียารมณ์เกี่ยวข้องอยู่ด้วย นั่นคือ หากมีบุคคลมีความรู้ลึกกรัก หรือชอบพอในบุคคลใด หรือสิ่งใด ก็ช่วยให้เกิดทศนะที่ดีต่อบุคคลนั้นไปด้วย แต่ถ้าหากเกิดความรู้ลึกเกลียดหรือโกรธบุคคลใด สิ่งใดก็จะทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อบุคคลนั้น

ธีระพร อุวรรณโณ (2529 : 4) กล่าวว่า ทศนะมีองค์ประกอบทางจิตใจที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ประการ

1. องค์ประกอบด้านปัญญา ได้แก่ ความคิดหรือความเชื่อที่มีต่อที่หมายต่อทศนะอันเป็นส่วนของการรับรู้ของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ ได้แก่ ความรู้สึกซึ่งถูกเร้าขึ้นจากการรู้นั้น ซึ่งเป็นไปทางที่ดีไม่ดี ชอบ ไม่ชอบ หรือการเห็นคุณค่า ไม่เห็นคุณค่า

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม เป็นแนวโน้มโดยส่วนรวมที่คนจะตอบสนองต่อที่หมายของทักษะเป็นแนวโน้มในเชิงพฤติกรรมหรือการกระทำ เป็นความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งนั้นๆ ในทางใดทางหนึ่ง

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของทักษะนั้นมีด้วยกัน สามประการ คือ ความรู้ความเข้าใจ เรียกว่าเป็น ปัญญา ของแต่ละบุคคล ซึ่งจะมีแตกต่างกันออกไป และ มีอารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้นเมื่อโดนกระทบจากสิ่งเร้าต่างๆ ทำให้แสดงทักษะเป็นผลลัพธ์ออกมาทางพฤติกรรมทางกายวาจาตามลำดับ

การวัดทักษะ

สุชา จันทน์เอม (2540 : 243-244) การวัดทักษะทำให้เข้าใจทักษะของบุคคล และสามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆ ได้ การวัดทักษะอาจทำได้หลายแบบดังนี้

1. วิธีหนึ่งที่ใช้วัดทักษะ มีอยู่ 2 แบบ คือ

1.1 วิธีของเธอร์สโตน (The thurstone Method) แบบนี้ประกอบด้วยประโยคต่างๆ ประมาณ 10-20 ประโยคหรือมากกว่านั้น ประโยคต่างๆ เหล่านี้จะเป็นตัวแทนของระดับความคิดเห็นต่างๆ กัน ผู้ถูกทดสอบจะต้องแสดงให้เห็นว่าเขาเห็นด้วยกับประโยคใดบ้าง ประโยคหนึ่งๆ จะกำหนดค่าเอาไว้คือ กำหนดเป็น Scale Value ขึ้น เริ่มจาก 0.0 ซึ่งเป็นประโยคที่ไม่พึงพอใจมากที่สุดเรื่อยๆ ไปถึง 5.5 สำหรับประโยคที่มีความรู้สึกเป็นกลางๆ (Neutral Statement) จนกระทั่งถึง 11.0 ซึ่งมีค่าสูงสุด สำหรับประโยคความพึงพอใจมากที่สุด

1.2 วิธีของลิเกิร์ต (The Likert Technique) มาตรฐานแบบนี้ ประกอบด้วยประโยคต่างๆ ซึ่งแต่ละประโยคผู้ถูกทดสอบจะแสดงความรู้สึกของตนเองออกมา 5 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่ละระดับมีคะแนนให้ไว้ตั้งแต่ 1-5 คะแนนของคนหนึ่งๆ ได้จากคะแนนรวมจากทุกๆ ประโยค

2. การหยั่งเสียงประชาชน (Polling) ส่วนมากใช้การเลือกตั้งพรรคการเมือง หรือที่ทำอะไรเกี่ยวกับประชาชน ก็ต้องมีการตรวจสอบ หยั่งเสียงกันเพื่อหยั่งดูว่า มหาชนมีความรู้สึกอย่างไรในเรื่องนั้นๆ อย่างไรเช่น การลดกำลังอาวุธ การเลือกตั้งพรรคการเมืองที่ประชาชนนิยมเป็นต้นผลการหยั่งเสียงจะออกมาตรงหรือไม่ขึ้นอยู่กับวิธีการสุ่มตัวอย่าง จำนวนกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนประชาชนได้หรือไม่

3. การใช้แบบสอบถามว่าเห็นด้วยหรือไม่ โดยการแบ่งการสอบถามเป็น 2 แบบคือ

3.1 คำถามที่เฉพาะเจาะจงลงไป แล้วให้ตอบถามในเรื่องที่ถามเท่านั้น

3.2 คำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมแล้วนำความคิดเห็นหรือความรู้สึกของคนส่วนมากมาจัดกลุ่มดูว่า เขาเหล่านั้นมีความรู้สึกอย่างไร หรือมีทักษะอย่างไร

ทัศนะมีรูปแบบของการวัดทัศนะที่หลากหลายวิธี ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือกใช้วิธีการกำหนดรูปแบบการวัดแบบ Scaling Technique และใช้วิธีของ ลิเกิร์ต (The Likert Technique)

โชว์ และไรท์ (Shaw and Wright. 1976 : 320) กล่าวถึง ความคิดเห็นว่าเป็นลักษณะของแต่ละบุคคล การวัดจึงวัดจากแรงจูงใจ การรับรู้ แต่มีข้อแตกต่างของประสบการณ์และปัจจัยอื่นๆ โดยมีวิธีวัดความคิดเห็น ดังนี้

1. การฉายภาพ เป็นการวัด โดยการสร้างจินตนาการจากภาพ โดยภาพจะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงความคิดเห็นออกมาและสามารถพิสูจน์ได้ว่าบุคคลมีความคิดเห็นหรือความรู้สึกอย่างไรต่อภาพที่เห็น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับมาเป็นสำคัญ
2. การสัมภาษณ์ เป็นการซักซ้อมถามบุคคลเพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลที่ขยายครอบคลุมทั้งใน อดีต ปัจจุบัน และอนาคต
3. การส่งแบบสอบถามเป็นวิธีวัดความคิดเห็นที่ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น
4. การให้เล่าความรู้สึก เป็นการวัดโดยให้บุคคลเล่าความรู้สึกที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดออกมาซึ่งผู้เล่าจะบรรยายความรู้สึกนึกคิด ตามประสบการณ์ และความสามารถ

สรุปภาพรวมของทัศนะได้ว่าเป็นสภาวะก่อนพฤติกรรมได้ตอบ ต่อเหตุการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ หรือจะเรียกว่าเป็นสภาวะพร้อมที่จะมีพฤติกรรมแล้ว และทัศนะจะมีความคงตัวอยู่ในช่วงระยะเวลา คือมีความเชื่อมั่น คงทนถาวรพอสมควร เปลี่ยนแปลงได้ยาก แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งทัศนะเป็นตัวแปรที่นำไปสู่ความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับความรู้สึกนึกคิด ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการแสดงออกโดยวาจา หรือการแสดงความรู้สึก ตลอดจนการที่จะต้องเผชิญหรือหลีกเลี่ยงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตลอดจนทัศนะมีคุณสมบัติของแรงจูงใจในอันที่จะทำให้บุคคลประเมินเหตุการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งหมายความว่าต่อไปถึงการกำหนดทิศทางของพฤติกรรมจริงด้วย ทัศนะของแต่ละบุคคลนั้นจะเป็นในลักษณะ ทางบวก เป็นการแสดงออกถึงความคิดเห็นที่ชอบซึ่งจะเป็นเหตุจูงใจให้บุคคลนั้น ปฏิบัติในทางที่ดีกับบุคคลหนึ่งหรือตอน โยบาย หรือต่อองค์กรหรือสถาบัน เป็นทัศนะที่มองผู้อื่น สิ่งอื่นในด้านดีเสมอ และทัศนะ ทางลบเป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคลที่มีความคิดเห็นที่ไม่ชอบ หรือเป็นไปในทิศทางที่ไม่น่าพอใจต่อบุคคล องค์กร หรือสถาบันต่อปัญหาที่ขัดแย้ง ทัศนะในทางลบนั้น โดยปกติมักจะเกิดขึ้นพร้อมกับความรู้สึกเกี่ยวกับความเข้าใจผิดหรือความไม่พอใจ ส่วนทัศนะที่นิ่งเฉยนั้น คือบุคคลที่ไม่แสดงความคิดเห็นต่อปัญหาที่เกิดขึ้นอันเนื่องจากบุคคลผู้นั้น ไม่มีความเห็นในเรื่องนั้นๆ โดยสิ้นเชิง

แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู

ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

มีนักวิชาการให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูไว้ดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2528 : 3) ได้กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็ก ทั้งด้านคำพูดและการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กทั้งทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ของผู้กระทำ ตลอดจนเป็นทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถจะให้รางวัลและลงโทษเด็กได้ นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสให้เด็กได้ดูแบบอย่างการกระทำของผู้เลี้ยงดูตนด้วย และนอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการ บรวิมันด์ (Baumrind. 1991 : 639 - 640) ให้แนวคิด รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่สอดคล้องกับความหมายของการอบรมเลี้ยงดูด้วยการสังเกตการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างพ่อแม่กับบุตรวัยก่อนเรียนที่บ้านและห้องทดลอง โดยใช้การสัมภาษณ์และใช้แบบวัดมาตรฐาน จากการสังเกตพบว่า สามารถจัดแบ่งประเภทของการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ออกเป็น 4 รูปแบบดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ (Authoritative) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่สนับสนุนให้ลูกมีพัฒนาการตามวุฒิภาวะ โดยกำหนดขอบเขตของพฤติกรรม พร้อมทั้งมุ่งหวังให้เด็กเชื่อฟัง แต่ในขณะเดียวกันก็ยังให้เด็กได้เป็นตัวของตัวเอง โดยพ่อแม่แสดงการยอมรับความคิดเห็นของเด็ก สนใจอารมณ์ ความรู้สึกของเด็ก ให้ความอบอุ่นและอธิบายเหตุผล ซึ่งเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่สมดุลกันระหว่างการควบคุมและการปล่อยให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจ (Authoritarian) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดู ที่พ่อแม่ใช้อำนาจควบคุม ออกคำสั่งให้เด็กทำตามตามที่พ่อแม่ต้องการ โดยไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้เป็นตัวของตัวเอง ไม่สนใจอารมณ์ ความรู้สึกของเด็ก ไม่ยอมรับความคิดเห็นของเด็ก ไม่ยอมรับความคิดเห็นของเด็กทางเห็นและอบอุ่นน้อย

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ (Permissive) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดู ที่พ่อแม่ยึดตัวเด็กเป็นศูนย์กลาง สนับสนุนและยอมรับเด็ก ปล่อยให้เด็กทำตามความต้องการของตน โดยไม่มีขอบเขต โดยไม่เรียกร้องให้เด็กทำตามตามที่พ่อแม่ต้องการ ไม่มีการประเมินเด็ก ตอบสนองต่อความต้องการของเด็กในระดับสูง ให้ความรักโดยไม่มีการควบคุมพฤติกรรม

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Uninvolved) หมายถึง พ่อแม่ที่ห่างเหินกับลูกขาดการสื่อสารซึ่งกันและกันระหว่างพ่อแม่กับลูก พ่อแม่สนใจความประพฤติของลูกน้อย และไม่ตระหนักถึงความต้องการของเด็ก ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางโดยสนใจความสุขสบายและความสะดวกของตนเป็นเบื้องต้น ไม่แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่ดีหรือไม่ถูกต้องของเด็ก เพราะรู้สึกว่าเป็นการยุ่งยากและเสียเวลา นั่นคือไม่ตอบสนองความต้องการของเด็ก ขณะเดียวกันก็ไม่สนใจควบคุมเรียกร้องให้เด็กประพฤติปฏิบัติสิ่งใด ๆ

วันทนี วาสิกะสิน และคณะ (2540 : 20) ได้แบ่งลักษณะการอบรมเลี้ยงดูลูก ออกเป็น 3 แบบ คือ

1. ลักษณะอัตตาธิปไตย คือ ครอบครัวให้สิทธิขาดแก่พ่อ พ่อมีอำนาจสิทธิขาดทุกอย่างภายในบ้าน แม้กระทั่งการตัดสินใจแทนสมาชิกในครอบครัว พ่อจะสร้างกฎเกณฑ์ให้สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตาม แม้มีหน้าที่เป็นแม่บ้าน แต่อาจมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจกับพ่ออยู่บ้าง ลูกถูกปิดกั้นความคิดเห็น พ่อแม่เท่านั้นที่มีสิทธิขาดทุกอย่างในบ้านซึ่งอยู่ในรูปแบบผู้ปกครอง การแสดงออกจะปรากฏในลักษณะ การห้ามปราม การออกคำสั่งแบบเผด็จการ ไม่ชี้แจงเหตุผล ส่วนใหญ่พบในครอบครัวแถบเอเชียที่มีบรรยากาศเช่นนี้ผลก็คือ เกิดช่องว่างระหว่างลูกกับพ่อแม่ ลูกจะเกิดความรู้สึกว่าหว่ เป็นความอ่อนแอทางความคิด ขาดความอบอุ่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่เป็นตัวของตัวเอง บางคนถูกค่านิยมของครอบครัวครอบงำ จนไม่กล้าทำสิ่งใดๆ ที่คิดว่าพ่อแม่จะไม่พอใจ ลูกจะให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อน หรือสิ่งแวดล้อมภายนอกมากกว่า

2. ลักษณะเสรีภาพสุดขีด คือ พ่อแม่ต่างก็มีภาระหน้าที่จนไม่มีเวลาให้ครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกห่างเหิน บางทีพ่อแม่คิดว่า เด็กมีเชื้อสายดีก็จะได้ดีเองทำให้เด็กอ่อนการอบรม เด็กประเภทนี้หากพ่อแม่มีฐานะดี จะได้รับการปรนเปรอด้วยเงินทองโดยพ่อแม่มีความคิดว่าเงินทองทดแทนความรัก ความเอาใจใส่ของตนที่มีที่มีต่อลูกได้กาแสดงออกจะปรากฏในลักษณะ ลูกจะมีความห่างเหินกัน การพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการรับฟังปัญหาภายในครอบครัว มีโอกาสเกิดขึ้นได้น้อยมากผลก็คือ ลูกขาดความอบอุ่น ไม่เข้าใจว่าสิ่งใดควร หรือไม่ควรกระทำ ขาดความเข้าใจขาดการรู้จักความรัก หรือการให้อภัยผู้อื่น บางทีจะรักและหลงตัวเอง มีกลไกการป้องกันตนเองสูง หากถูกสิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายชักจูงก็สามารถประพฤติผิดนอกกรอบได้ เช่นเดียวกับเด็กที่อยู่ในครอบครัวแบบอัตตาธิปไตย

3. ลักษณะประชาธิปไตย คือ บรรยากาศของครอบครัวจะเป็นบรรยากาศที่ดีสร้างสรรค์ชีวิตแก่เด็ก พ่อแม่รวมใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการอบรมเลี้ยงดูลูก เปิดโอกาสให้ลูกได้แสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจในการวางแผนชีวิตครอบครัวตามสมควร ซึ่งพ่อแม่ยังต้องแสดงบทบาทความเป็นพ่อแม่ที่มีความปรองดองต่อกัน รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาว ร่วมกันรับผิดชอบภารกิจต่างๆ ในครอบครัว ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน การแสดงออกของพ่อแม่เช่นนี้ จะสร้างความประทับใจ และเป็นแบบแม่พิมพ์ของลูกผลก็คือ ลูกจะรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย เชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก กล้าเผชิญความจริงกล้ารับผิดชอบ มีความเสียสละ รู้จักการให้อภัยคนอื่น

ศุภาศิริ การิกกาญจน์ (2541 : 47-48) ได้แบ่งลักษณะการอบรมเลี้ยงดูลูกออกเป็น 3 แบบ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบอิตาเลียน (Authoritarian) เป็นการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่พ่อแม่ใช้เหตุผลกับลูกน้อย มักใช้อำนาจในการอบรมลูก (Power Assertive Discipline) รวมทั้งให้ความรัก ความเอาใจใส่ ความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจกับลูกน้อย และมักไม่กระตุ้นให้ลูกได้พูดคุยเกี่ยวกับการตัดสินใจ หรือกฎเกณฑ์ใดๆ ของตนเอง พ่อแม่กลุ่มนี้มักใช้อำนาจอย่างอิสระพยายามให้ลูกเชื่อฟังตนเสมอ มักวางกฎเกณฑ์ให้ลูก และคาดหวังว่าลูกจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์นั้นโดยไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ ลูกจะต้องเชื่อฟัง และให้ความเคารพนับถือพ่อแม่

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจอย่างมีเหตุผล (Authoritative) เป็นการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะที่พ่อแม่มีการควบคุมลูกและเรียกร้องให้ลูกมีพฤติกรรม เช่นเดียวกับแบบแรกแต่การควบคุมจะมีความยุติธรรมมากกว่า โดยที่พ่อแม่จะมีการสื่อสารที่ดี และมีการสื่อสารที่ชัดเจนกับลูก พ่อแม่จะมีการกระตุ้นให้ลูกได้พูดคุยอย่างยุติธรรมในการตัดสินใจใดๆ ของตนเองรวมทั้งให้เหตุผลให้คำอธิบายเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ได้วางไว้ และเปิดโอกาสให้ลูกได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง โดยพ่อแม่พยายามตอบสนองความต้องการ และความปรารถนาของลูกเท่าที่จะเป็นไปได้และเหมาะสม เคารพในสิทธิและความคิดเห็นของลูก ทำให้ลูกมีความมั่นคงในความคิดของตนเอง

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ (Indulgent - Permissive) เป็นการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะที่พ่อแม่ให้อิสระกับลูก และมักไม่เรียกร้องให้ลูกมีพฤติกรรม หรือควบคุมลูก พ่อแม่จะให้ความรัก ความอบอุ่นและตามใจลูกมาก รวมทั้งการไม่ใช้การควบคุมลูก พ่อแม่จะขาดการอบรมลูก ยอมให้ลูกควบคุมตนเองมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ พ่อแม่จะมีความอดทนต่อพฤติกรรมของลูกอย่างมาก และไม่คอยลงโทษลูก

สัมพันธภาพในครอบครัว

จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ (2541 : 96-97) ได้กล่าวว่า สัมพันธภาพอันดีในครอบครัวจะเป็นภูมิคุ้มกันให้สมาชิกทุกคนอยู่อย่างมีความสุขความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวเป็นพลังอันพิเศษช่วยให้ปัญหาในครอบครัวลดน้อยลง และสังคมที่มั่นคงย่อมมาจากสถาบันครอบครัวที่มั่นคง ปัจจุบันสถาบันครอบครัวเริ่มเสื่อมลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของครอบครัว ประกอบกับประเทศไทยได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ จึงทำให้วิถีชีวิตของสถาบันครอบครัว และตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสถาบันครอบครัว จากครอบครัวขยายที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย อาศัยในครอบครัวเดียวกันภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์เหนียวแน่น มีความรักใคร่ปรองดองซึ่งกันและกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยมีผู้อาวุโสอยู่ในครอบครัวเป็นที่ให้ความเคารพนับถือ และเป็นบุคคลที่คอย

ดูแลเอาใจใส่สมาชิกคอยประสานความสัมพันธ์กันในครอบครัว และคอยเลี้ยงดูบุตรหลาน เมื่อพ่อแม่ไปทำงาน โดยมากจะมีเวลาให้แกกันเมื่อเสร็จจากการทำงาน ก็จะมาทำกิจกรรมร่วมกัน ภายในครอบครัวและเครือญาติในเวลาหลังเลิกงานตอนเย็น ทำให้เกิดสัมพันธ์ภาพอันดีใน ครอบครัว วัยรุ่นมีความอบอุ่น ท่ามกลางคนจำนวนมากและทุกวัย ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่าง ใกล้ชิด และเป็นสายเลือดเดียวกัน วัยรุ่นสมัยก่อนจึงไม่ค่อยมีโอกาสดัดสินใจเองไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น ถ้าหากมีความคับข้องใจก็ปรึกษาพ่อแม่ หรือปู่ย่าตายาย แต่สภาพครอบครัวขยายมีน้อยมาก ในปัจจุบัน ครอบครัวกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ซึ่งสมาชิกในครอบครัวมีเฉพาะ พ่อ แม่ ลูก จึงส่งผลให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลงจำนวนสมาชิกในครอบครัวลดลง รวมทั้งจำนวนเครือญาติ ก็ลดลง ความสัมพันธ์ในครอบครัวลดน้อยลง แนวโน้มครอบครัวเดี่ยวจะนำมาซึ่งการสลายตัวของ วัฒนธรรม ประเพณี ศีลธรรมที่ครอบครัวเคยยึดถือมาแต่ก่อน เนื่องจากผู้อาวุโสซึ่งเคยทำหน้าที่เป็น ผู้ขัดเกลาทางสังคม ได้แก่การอบรมสั่งสอนทางสังคม ทั้งเรื่องกิริยามารยาท การขัดเกลาทางจิตใจ รวมไปถึงการถ่ายทอดความรู้ ความชำนาญอาชีพต่างๆ และปลูกฝังให้ลูกหลานรู้จักและซาบซึ้งใน ค่านิยม ประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย มีแนวโน้มจะลดความสำคัญลง และส่งผลกระทบต่อ คุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในครอบครัวที่มีสมาชิกอยู่ในวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต หากครอบครัวไม่มีเวลาพูดคุยพบปะกัน เกิดความเหินห่าง ความสัมพันธ์ยิ่งเจือจางลงไม่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้ความอบอุ่น และเป็นเพื่อนที่ดีสำหรับลูก ไม่มีเวลาที่จะร่วมทำกิจกรรมในครอบครัวได้ เช่น การปลูกต้นไม้ร่วมกัน รับประทานอาหาร ร่วมกัน การไปทำบุญร่วมกัน ไม่สะดวกพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระบายความทุกข์ ร้อนวุ่นได้ในตอนเย็นเมื่อพ่อแม่ไม่สามารถสร้างความมั่นใจ หรือความไว้วางใจให้กับลูกได้หรือไม่ สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว จึงจำเป็นที่วัยรุ่นต้องไปหาคำตอบจากคนอื่น ในสังคมนอกครอบครัว โดยเฉพาะเพื่อน

ประทุม แป้นสุวรรณ (2545 : 71) ได้กล่าวว่า บิดา มารดา ผู้ปกครอง นับเป็นต้นแบบ ที่สำคัญยิ่งในการปรับตัว ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นเป็นอย่างยิ่ง ถ้าต้นแบบได้ให้พฤติกรรม ที่ก่อให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีกับวัยรุ่น จะมีผลทำให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ของสังคม

นอกจากนี้ อมรวิรัช นาคทรพร (2548 : 22) ได้กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสิ่งแวดล้อมแรก ของบุคคลประสบการณ์และความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นสิ่งที่มิอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด การมองโลก การมองตนเอง และการพัฒนานุคลิกภาพตลอดจนการกำหนดคุณภาพความสัมพันธ์ ที่บุคคลจะมีกับผู้อื่นในอนาคตอีกด้วยนอกจากบุคคลจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของครอบครัวแล้ว

ตัวบุคคลเองก็มีอิทธิพลต่อครอบครัวด้วยในขณะ เดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสมาชิกในครอบครัวจึงเป็นความสัมพันธ์สองทางที่มีการโต้ตอบกันไปมา (Reciprocal Relationship)

สรุปได้ดังนี้ การอบรมเลี้ยงดูคือการที่ได้อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก มีการติดต่อสื่อสารทางภาษา และทางร่างกาย ผู้เลี้ยงดูสามารถอบรมสั่งสอน ว่ากล่าวตักเตือนลงโทษเมื่อทำความผิด และชมเชยให้รางวัลเมื่อทำความดี อีกทั้งผู้เลี้ยงดูยังเป็นแบบ ให้เด็กเห็นเป็นตัวอย่างเพื่อนำไปปฏิบัติตามได้ และการอบรมเลี้ยงดูนั้นส่วนใหญ่จะมีรูปแบบต่างๆอยู่ 4 แบบด้วยกันโดยแต่ละแบบการเลี้ยงดูนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆอย่างของผู้เลี้ยงดู ทักษะ ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมของผู้เลี้ยงดูจะแตกต่างกันออกไปซึ่งผลลัพธ์ของการเลี้ยงดูนั้นๆ จะเป็นตัวกำหนดอุปนิสัยจิตใจความรู้สึกรักนึกคิดถึงของเด็กในอนาคต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องนี้ ได้มีผู้ศึกษาค้นคว้า และเรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับภาพลักษณ์ ทศนะ และพระสงฆ์ไว้มากมาย ทั้งนี้ ผู้ค้นคว้า ได้ศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลดังกล่าวในหัวข้องานวิจัยของผู้ศึกษา คือ ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในทศนะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

เฉลิม อุตกฤษณ์ (2521 : 26-27) ศึกษา บทบาทของพระภิกษุในงานพัฒนาชุมชน พบว่า ในเรื่องการพัฒนาวัดพระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การสร้าง การปรับปรุงป่าช้า จัดหาแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ หาเครื่องอำนวยความสะดวกสบาย ส่วนในเรื่องการพัฒนาหมู่บ้านพระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การปรับปรุงห้องสมุด การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร สถานที่ประกอบกิจกรรมหมู่บ้าน และในเรื่องการบริการสังคม พระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การสร้าง การปรับปรุงบริเวณโรงเรียน และจัดหาอุปกรณ์การศึกษา ส่วนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่ การบริจาคสิ่งของที่จำเป็นแก่โรงพยาบาล และการสร้างโรงเรียน เรื่องการพัฒนาการศึกษาพระภิกษุมีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ การอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน การศึกษาด้านพระปริยัติธรรม ส่วนบทบาทที่น้อยที่สุด ได้แก่ ให้การศึกษาด้านสามัญศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร นักเรียน และ การอบรมพิเศษแก่ผู้ต้องขังของเรือนจำ

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว (2525 : 86-88) ศึกษา บทบาทของคณะสงฆ์ในสังคมล้านนาไทย พบว่า ในสังคมดังกล่าว กลุ่มสงฆ์มีบทบาทสำคัญในสังคมตั้งแต่อดีตกาลพระสงฆ์ได้รับการยอมรับในสังคมมีฐานะสูง เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ส่งเสริมจริยธรรม หลักของศาสนา มีบทบาทอย่างมากในการอบรมสั่งสอนสมาชิกในกลุ่มสังคมทุกกลุ่ม ให้มีแนวความคิดไปในทางเดียวกัน สมาชิกทุกกลุ่มยึดสถาบันศาสนาเป็นแกนกลาง ในการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมนอกเหนือจากกฎหมาย

และจารีตประเพณีอื่นๆ พระสงฆ์และวัดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน เมื่อมีงานเทศกาลพระสงฆ์และวัด จะบริการด้านสถานที่และช่วยประกอบพิธีกรรมตลอดจนงานบันเทิงต่างๆ อีกทั้งรวมถึงให้ยืมสิ่งของเครื่องใช้จากวัด เช่น แก้ว อี๋ เสื้อ หมอน กระโถน เป็นต้น วัดจะให้บริการทุกคนในหมู่บ้าน เมื่อมีเหตุการณ์ร้ายแรงในบ้านเมือง ประชาชนจะนึกถึงพระสงฆ์ก่อน บุคคลอื่น และจะขอให้พระสงฆ์ช่วยเหลือ ด้านการศึกษาพระสงฆ์จะบริการสั่งสอนลูกหลานให้การศึกษาฟรี นอกจากนี้ที่ดินของวัดที่กว้างเกินไป เจ้าอาวาสก็จะอนุญาตให้คนยากจนเข้ามาอยู่อาศัยได้ เรียกว่าอยู่ที่วัด ซึ่งปรากฏทั่วไปแม้ในปัจจุบัน

นฤมล เวียงสารวิน (2533 : 12) ศึกษา ลักษณะพระสงฆ์ไทยที่พึงประสงค์ในปัจจุบัน ศึกษากรณีกรุงเทพมหานครและจังหวัดชัยภูมิ เมื่อปี พ.ศ. 2533 พบว่า พระสงฆ์ควรปรับปรุงบทบาทใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนไป แทนที่จะห่วงหาเหวหรือห่วงง่อนเยียว บทบาทลักษณะเช่นเดิมไว้ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้พระสงฆ์มีความโน้มเอียงที่จะทำเช่นนี้ บทบาทที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา ควรเน้นหนักทางด้านพัฒนาจิตใจ ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ที่จะต้องพัฒนาจิตใจของประชาชนให้ตื่นตัวให้ก้าวหน้าทางธรรม เร่งให้ศึกษาทางธรรม ให้ปฏิบัติธรรมอันเป็นการส่งเสริมคุณงามความดี การพัฒนาจิตใจนั้นต้องควบคู่ไปกับการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

รอบ รักษาพรหมณ์ (2535 : 65-66) ศึกษา บทบาทพระสงฆ์ในการจัดกิจกรรมการศึกษา นอกกรอบโรงเรียน ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การให้การศึกษาและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีบทบาทในด้านนี้อยู่ในเกณฑ์มาก เมื่อพิจารณาในแต่ละกิจกรรมพบว่า มีการอำนวยความสะดวกแก่หน่วยงานต่างๆ ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ธรรมแก่ชุมชนอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด รองลงมาคือจัดฝึกอบรมธรรมแก่ประชาชนทั่วไป ด้านการจัดการศึกษาแก่เด็กก่อนวัยเรียน และนักเรียนในโรงเรียน พระสงฆ์มีบทบาทในด้านนี้อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละกิจกรรม พบว่า ให้โรงเรียนใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรมพุทธศาสนาอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด รองลงมาคือการเทศนาหรือการบรรยายธรรมแก่นักเรียน และจัดตั้งหน่วยการศึกษาธรรมปฏิบัติ หรือหน่วยพุทธมามะกะแก่นักเรียนขึ้นในวัดตามลำดับ ด้านการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ พระสงฆ์มีบทบาทอยู่ในเกณฑ์น้อย เมื่อพิจารณาในแต่ละกิจกรรมปรากฏว่า การส่งเสริมเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไป และพระภิกษุสามเณรที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เข้ารับบริการทางการศึกษาในสายสามัญให้สูงขึ้นอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด รองลงมาคือ การจัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่สายสามัญศึกษาขึ้นในวัดเพื่อให้พระภิกษุและสามเณรและบุคคลทั่วไปได้รับการศึกษาสูงขึ้น ด้านการอบรมประชาชนทั่วไป พระสงฆ์มีบทบาทอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละกิจกรรมพบว่า การออกเยี่ยมเยียนแนะนำประชาชนตามโอกาสต่างๆ อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด

รองลงมาคือ ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไปอบรมประชาชนเกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ด้านการการสอนวิชาชีพ พระสงฆ์มีบทบาทในด้านนี้อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละกิจกรรมปรากฏว่า วัดเป็นสถานที่ประชุมและอบรมทางวิชาชีพอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด รองลงมาคือ ให้ความร่วมมือและสนับสนุนหน่วยงานวิชาชีพเคลื่อนที่ในด้านวิทยากร อุปกรณ์และอาสาสมัครอบรมวิชาชีพแก่ประชาชนในเขตชุมชนของวัด จัดการศึกษาด้วยการจัดห้องสมุดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน พระสงฆ์ มีบทบาทในด้านนี้อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละกิจกรรมปรากฏว่า มีการส่งเสริมและแนะนำประชาชนให้รู้จักและรักการอ่านอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด รองลงมาคือ การร่วมมือกันกับประชาชนในการส่งเสริมการจัดตั้งที่อ่านหนังสือให้แก่หมู่บ้าน และการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามาศึกษาหาความรู้จากห้องสมุด หรือที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

ณรงค์ คงนวล (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษา บทบาทของพระสงฆ์วัดชลประทานรังสฤษฎ์กับการพัฒนาสังคม โดยเน้นด้าน การสอนหนังสือในสถานการศึกษา การสังเคราะห์ประชาชนและการเผยแพร่ธรรม พบว่า พระสงฆ์ที่สอนหนังสือในสถานการศึกษามีบทบาทในการพัฒนาสังคมมากกว่าพระสงฆ์ที่ไม่ได้สอนหนังสือในสถานการศึกษา พระสงฆ์ที่ปฏิบัติงานสังเคราะห์ประชาชนมีบทบาทในการพัฒนาสังคม มากกว่าพระสงฆ์ที่ไม่ได้สังเคราะห์ประชาชน และพระสงฆ์ที่เผยแพร่ธรรม ไม่มี บทบาทในการพัฒนาสังคม มากไปกว่าพระสงฆ์ที่ไม่ได้เผยแพร่ธรรม

จิตลาวณิช บุนนาค (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษา ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเอกชนในสายตาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ภาพลักษณ์ในด้านต่างๆ ของมหาวิทยาลัยเอกชนในสายตาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อยู่ในระดับดีหรืออาจเรียกได้ว่ามหาวิทยาลัยเอกชนมีภาพลักษณ์เชิงบวกเฉลี่ย 3.53 โดยที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 54.6 ไม่สนใจที่จะศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเอกชน แต่ทั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยเอกชน ร้อยละ 45.4 ให้เหตุผลดังนี้ คือ สอบเข้ามหาวิทยาลัยของรัฐไม่ได้ สามารถเลือกคณะได้ตามต้องการ หรือสนใจและสาขาวิชาที่ศึกษามีคุณภาพดีเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ฯลฯ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า ภาพลักษณ์ที่เด่นที่สุดของมหาวิทยาลัยเอกชนในสายตาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ มหาวิทยาลัยมีการดำเนินงานร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างชาติที่มีชื่อเสียง รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยเอกชนมีอุปกรณ์การเรียนการสอน อุปกรณ์การปฏิบัติการอย่างเพียงพอ ฯลฯ สำหรับภาพลักษณ์ที่ด้อยที่สุดหรือเรียกได้ว่าเป็นภาพลักษณ์เชิงลบคือ สำหรับการเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชน

รัตนวดี เทพช่วยสุข (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษา การรับรู้ของชาวพุทธต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์กับการนำเสนอผ่านสื่อมวลชน พบว่า ชาวพุทธส่วนใหญ่รับรู้ภาพลักษณ์พระสงฆ์ด้านบวกในคุณลักษณะเป็นผู้มีคุณธรรมและแสดงบทบาทเป็นแหล่งศรัทธาด้านธรรมะและความประพฤติ

ส่วนภาพลักษณ์ด้านลบ ชาวพุทธรับรู้ในคุณลักษณะเกี่ยวกับด้านวัตถุนิยม ส่วนการเปรียบเทียบภาพลักษณ์พระสงฆ์ที่ผ่านการรับรู้ของชาวพุทธปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับภาพลักษณ์ที่สื่อมวลชนนำเสนอ

เริงฤทธิ์ พลนามอินทร์ (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษา บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาตามแนวพุทธศาสนาในจังหวัดอุดรธานี พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดอุดรธานีมีบทบาทในการพัฒนาตามแนวพุทธศาสนาทั้ง 3 ด้าน ดังนี้ การพัฒนาด้านวัตถุ พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีบทบาทในการพัฒนาภายในบริเวณวัดเป็นสำคัญ ได้แก่ จัดสร้างห้องน้ำ ห้องส้วม และถังเก็บน้ำฝน เพื่อการจัดการด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อให้นักศึกษาแก่นุคละทุกวัยทุกระดับ การอนุรักษ์ป่าไม้ รวมทั้งการรักษาสภาพแวดล้อมภายในวัด และสร้างศาลาการเปรียญเพื่อสาธารณูปการ ส่วนนอกวัดได้รับบริจาคเงินเป็นกองทุนการศึกษา หรือสมทบทุนอาหารกลางวัน และสนับสนุนการก่อสร้างศาลาประชาคมในตำบลและหมู่บ้าน การพัฒนาด้านจิตใจ พระสงฆ์ส่วนใหญ่ได้อบรมประชาชนในการสวดมนต์ รักษาศีลพอๆกับการแสดงพระธรรมเทศนาในวันพระ อบรมโดยใช้คำคม อุทาหรณ์และสุภาษิต ประกอบตามโอกาสอันควร จากกลุ่มคนส่วนน้อยไปสู่กลุ่มคนส่วนใหญ่ รวมทั้งแนะนำและชักชวนให้ลด ละ เลิก อบายมุขอีกด้วย การพัฒนาด้านสังคม พระสงฆ์ส่วนใหญ่ได้ช่วยกระตุ้นจิตใจประชาชนให้กระทำความดี ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ร่วมประชุมและให้ข้อเสนอแนะการทำงานแก่คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อสร้างความสามัคคีและความสงบสุขในชุมชน

อุษณีย์ ศรีสารคาม (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษา ภาพลักษณ์ของครูบรรณารักษ์ตามทัศนะของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2540 พบว่า นักเรียนมีทัศนะต่อภาพลักษณ์ครูบรรณารักษ์โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทัศนะของนักเรียนต่อภาพลักษณ์ของครูบรรณารักษ์ที่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ส่วนทัศนะของนักเรียนต่อภาพลักษณ์ของครูบรรณารักษ์ที่ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า ภาพลักษณ์ด้านความรู้ของครูบรรณารักษ์อยู่ในระดับมากที่สุดคือ ใฝ่ใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รู้หลักการในการอ่านและการพิจารณาคัดเลือกหนังสือ และมีความรู้รอบตัวดี มีความรู้เกี่ยวกับการบริการห้องสมุด มีความศรัทธาและเชื่อมั่นในวิชาชีพบรรณารักษ์ เป็นผู้มีความรู้ในการแนะนำการอ่านและการศึกษา มีความรู้เรื่องทรัพยากรห้องสมุด และจัดทำเครื่องมือต่างๆ เพื่อช่วยให้ นักเรียนสามารถเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในห้องสมุด ส่วนภาพลักษณ์ด้านบุคลิกภาพที่อยู่ในระดับมากที่สุดคือ รักความสะอาด มีระเบียบ ใฝ่รู้ รักความยุติธรรม แต่งกายดี เป็นมิตร น่ารัก และมีความรอบคอบ ตามลำดับ

ตริงตรา ทรัพย์สังแสง (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษา ภาพลักษณ์ของกรมประชาสัมพันธ์ ในทัศนะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชน กลุ่ม ตัวอย่างเกี่ยวกับกรมประชาสัมพันธ์ รวมถึงทัศนะที่มีต่อภาพลักษณ์ของกรม ประชาสัมพันธ์ พบว่า กรมประชาสัมพันธ์ มีภาพลักษณ์ด้านต่างๆ ทั้งในด้านการบริการ การนำเสนอ บุคลากรหรือผู้บริหาร ออกมาในทางที่ดี ที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ระดับการศึกษาและอาชีพ มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนะต่อภาพลักษณ์ของกรมประชาสัมพันธ์แตกต่างกัน ยกเว้นด้านเพศ และอายุ ควรทำการประชาสัมพันธ์ภายในการทำงานวิจัยทัศนะของพนักงานที่มีต่อกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนดำเนินงานการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้าง ภาพลักษณ์ของ กรมประชาสัมพันธ์ต่อไป

ชลรัตน์ ชลมารค (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษา ภาพลักษณ์โรงเรียนเอกชนในจังหวัดชลบุรี ตามการรับรู้ของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองโรงเรียนประถมศึกษาเอกชนและมัธยมศึกษาเอกชน มีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์โรงเรียนเอกชนจังหวัดชลบุรี โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับค่อนข้างบวก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าผู้ปกครองมีทัศนะต่อภาพลักษณ์โรงเรียนเอกชนในจังหวัดชลบุรี ในระดับค่อนข้างบวกทุกด้าน ยกเว้นด้านเอกลักษณ์ของโรงเรียนเรื่องความโดดเด่นในเรื่องงานฝีมือ ศิลปหัตถกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

นิโลบล นาคพลังกุล (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษา ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในเรื่องสันไทย ระหว่าง พ.ศ. 2532-2543 พบว่า มีภาพลักษณ์ มี 6 ลักษณะ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือภาพลักษณ์ ส่วนบุคคล ได้แก่ ภาพลักษณ์ของผู้ฝึกฝนตนทางธรรม ตัวละครพระสงฆ์จะฝึกฝนตนเพื่อความหลุดพ้น อีกทั้งเพื่อให้มีคุณธรรมมากขึ้น ภาพลักษณ์ของผู้เผยแผ่ต่อกิเลส และภาพลักษณ์ของผู้ให้ความสำคัญ กับตัวตนและวัตถุ ตัวละครพระสงฆ์จะให้ความสำคัญกับความสุทางเพศรส การมีชื่อเสียงเกียรติยศ รวมไปถึงความสะอาดสบายจากสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ กลุ่มที่สองคือ ภาพลักษณ์ที่สัมพันธ์ กับสังคม ได้แก่ ภาพลักษณ์ของผู้นำทางจิตวิญญาณ คือ ตัวละครพระสงฆ์จะช่วยให้ชาวบ้าน คลายความทุกข์ใจ สร้างขวัญ กำลังใจ และสั่งสอนให้เป็นคนดี รวมทั้งพระสงฆ์เป็นสัญลักษณ์ของ ความดี ภาพลักษณ์ของผู้สงเคราะห์ชาวบ้าน ตัวละครพระสงฆ์จะสงเคราะห์ชาวบ้านในเรื่อง การศึกษา และการดำเนินชีวิต ภาพลักษณ์ของผู้มอบเมตตาชาวบ้านให้หลงอยู่ในอวิชชา กล่าวคือตัวละคร พระสงฆ์สอนให้ชาวบ้านเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นสิ่งไร้สาระ และไม่ช่วยให้ชาวบ้านเกิดปัญญา ภาพลักษณ์ทั้ง 6 ที่กล่าวมานี้ และแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพระสงฆ์ในสังคมไทย ซึ่งแม้ว่า จะลดบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชนลง หากยังมีความสำคัญในการเป็นที่พึ่งทางใจของ พุทธศาสนิกชน ขณะเดียวกันในบางภาพลักษณ์ยังแสดงให้เห็นความเป็นมนุษย์ปุถุชน ซึ่งยังอยู่ ได้อำนาจของกิเลสอีกด้วย

อภิชาติ พุกสวัสดิ์ (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น พบว่า ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเซนต์จอห์นในด้านต่างๆ ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานครนั้น ภาพลักษณ์เด่นที่สุดของมหาวิทยาลัยเซนต์จอห์นคือ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์นเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป รองลงมาคือ ภาพลักษณ์ความทันสมัยแบบคนรุ่นใหม่ การรณรงค์ป้องกันยาเสพติด ความเหมาะสมในเรื่องทำเลที่ตั้งตลอดจนการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน

ประสิทธิ์ จันทร์ช่วย (2548 : บทคัดย่อ) ศึกษาภาพลักษณ์เรือนจำในทัศนะของญาติผู้ต้องขัง พบว่า ภาพรวมด้านความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์เรือนจำอยู่ในระดับค่อนข้างดี โดยมีภาพลักษณ์สูงสุดในด้านชื่อเสียงและผลงานของเรือนจำ รองลงมาคือด้านเทคโนโลยีมาใช้กับเรือนจำ ด้านบทบาทหน้าที่ของเรือนจำ และมีภาพลักษณ์ต่ำสุดในการบริการของเรือนจำ

พนมพล อูระพนมมาศ (2548 : บทคัดย่อ) ศึกษาแนวทางการออกแบบพื้นที่สาธารณะของศูนย์การค้า : รูปแบบที่ก่อให้เกิดกิจกรรมและรายได้ พบว่า พื้นที่สาธารณะของศูนย์การค้าสยามดิสคัฟเวอรีเซ็นเตอร์ ประชาชนที่มาใช้งานส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่น ที่มีอายุอยู่ในช่วง 15-20 ปี และ 21-25 ปี ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการมาใช้งานพื้นที่สาธารณะเพื่อการนัดพบรอคอย ส่วนพื้นที่สาธารณะของศูนย์การค้ามาบุญครองเซ็นเตอร์ ประชาชนที่มาใช้งาน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่น ที่มีอายุอยู่ในช่วง 15-20 ปี และ 21-25 ปี เช่นกัน ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการมาใช้งานพื้นที่สาธารณะเพื่อเดินผ่าน และพื้นที่สาธารณะของศูนย์การค้าเซ็นทรัล เวิลด์ พลาซ่า ประชาชนที่มาใช้งานส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ใหญ่ ที่มีอายุอยู่ในช่วง 26-30 ปี และ 30 ปีขึ้นไป อีกทั้งมีวัตถุประสงค์ในการมาใช้งานพื้นที่สาธารณะเพื่อนั่งพัก นั่งเล่น ส่วนความต้องการให้พื้นที่สาธารณะสามารถตอบสนองกิจกรรมนั้น ประชาชนที่มาใช้งานพื้นที่สาธารณะทั้ง 3 แห่ง ส่วนใหญ่มีความต้องการให้พื้นที่สาธารณะสามารถตอบสนองกิจกรรมการชมการแสดงกิจกรรม การพักผ่อน และการนัดพบรอคอย อีกทั้งความพึงพอใจต่อรูปแบบพื้นที่สาธารณะของศูนย์การค้า รูปแบบที่ประชาชนผู้มาใช้งานมีความพึงพอใจมาก คือ รูปแบบในเรื่องตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่สาธารณะ การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ ความสว่าง ขนาดรูปร่างพื้นที่สาธารณะ และบรรยากาศ ตามลำดับ

พระมหาวัชรระพร อริยาภิ (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษา บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของพระสงฆ์ต่อสังคมของประชาชนในเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยในระดับสูง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน มี 4 ด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับสูง คือ ด้านการปกครอง (การประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย) รองลงมาคือ ด้านการ

สาธารณูปการ ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา และด้านการศึกษา ส่วนภาพรวมต่อบทบาทพระสงฆ์ในด้านบทบาทที่เป็นจริง กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยในระดับปานกลางในทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้าน การสาธารณูปการ รองลงมาคือ ด้านการปกครอง (การประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย) และด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

วาสนี วรรณศรี (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษา ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ในทัศนะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง อายุ 17 ปี และส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเทศบาล ในแผนการเรียนวิทย์-คณิต ระดับการศึกษาของบิดาพบว่าอยู่ในระดับปริญญาตรี มารดาพบว่าอยู่ในระดับ ม.6/ปวช. เป็นส่วนใหญ่ อาชีพของบิดาคือ อาชีพเกษตรกรและอาชีพของมารดา คือการประกอบธุรกิจส่วนตัว รายได้ครอบครัวต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5,000-15,000 บาท และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายจากสื่อต่างๆ มหาวิทยาลัยที่ทำการประชาสัมพันธ์ พบว่าสื่อที่นักเรียนเคยเห็น 5 อันดับแรก คือ วิทยุ ป้ายคัทเอ้าท์ เว็บไซต์ การประชาสัมพันธ์แนะนำของมหาวิทยาลัยตามโรงเรียน และแผ่นพับ/ใบปลิวตามลำดับ เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่ามหาวิทยาลัยมีภาพลักษณ์ในระดับดีทุกด้าน เรียงตามลำดับคือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์ การจัดการศึกษา และคุณภาพของนักศึกษาและบัณฑิต เมื่อจำแนกตามตัวแปรด้านประชากร พบว่า อายุ และประเภทของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยที่ระดับนัยสำคัญ .05 ส่วนตัวแปรที่เหลือคือ เพศ แผนการเรียน

อัศวิน แสงปาก (2550 : 36-41) ได้วิจัยเรื่องผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีการพิจารณาเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรมต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีการพิจารณาเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรมต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น ลดลงต่ำกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ พบว่า มีปัจจัย และมีมูลเหตุหลายประการที่สอดคล้องกับงานวิจัยภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในทัศนะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นใน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี และมีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ และผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารดังกล่าวนี้เพื่อเป็นแนวทางต่อการศึกษาภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในทัศนะของนักเรียนระดับชั้นตอนต้น